

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA VEŘEJNÉ EKONOMIKY

Srovnání výše starobních důchodů v České a Slovenské republice
Comparison of the Old-Age State Pension Level in the Czech Republic
and the Slovak Republic

Student:

Mária Kopásková

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. David Lenert, Ph.D., MBA

Ostrava 2012

Zadání bakalářské práce

Student: **Mária Kopásková**
Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6202R055 Veřejná ekonomika a správa
Specializace: 00 Veřejná ekonomika a správa
Téma: **Srovnání výše starobních důchodů v České a Slovenské republice**
Comparison of the Old-Age State Pension Level in the Czech Republic
and the Slovak Republic

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Důchodové pojištění v České republice
3. Důchodové pojištění ve Slovenské republice
4. Srovnání výše starobních důchodů
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4.

PŘIB, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik*. 12. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2011. 128 s. ISBN 978-80-247-3616-7.

ŠKROVÁNKOVÁ, Lea a Petra ŠKROVÁNKOVÁ. *Dôchodkové poistenie*. 1. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2011. 112 s. ISBN 978-80-225-3187-0.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. David Lenert, Ph.D., MBA**

Datum zadání: 25.11.2011

Datum odevzdání: 11.05.2012

doc. Ing. Petr Tománek, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prehlásenie

Miestoprísazne prehlasujem, že som celú bakalársku prácu vypracovala samostatne, okrem príloh, ktoré mi boli poskytnuté a v zozname literatúry som uviedla všetky zdroje, ktoré boli pre účely tejto práce použité.

V Ostrave dňa 11. 05. 2012

.....

Mária Kopásková

OBSAH

1 ÚVOD	5
2 DÔCHODKOVÉ POISTENIE V ČESKEJ REPUBLIKE	7
2.1 Systém dôchodkového zabezpečenia	7
2.2 Dôchodkové poistenie	8
2.3 Starobný dôchodok	9
2.3.1 Podmienky nároku na starobný dôchodok	10
2.4 Predčasný starobný dôchodok	14
2.5 Výška starobného dôchodku	15
2.5.1 Základné pojmy	16
2.5.2 Výkon zárobkovej činnosti po vzniku nároku	18
2.5.3 Valorizácia dôchodkov	19
2.6 Penzijné pripoistenie	20
2.6.1 Charakteristika a účel penzijného pripoistenia	20
2.6.2 Dávky penzijného pripoistenia	22
3 DÔCHODKOVÉ POISTENIE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE	24
3.1 Systém dôchodkového zabezpečenia	24
3.2 Dôchodkové poistenie	25
3.3 Starobný dôchodok	26
3.3.1 Podmienky nároku na starobný dôchodok	26
3.4 Predčasný starobný dôchodok	29
3.5 Výška starobného dôchodku	30
3.5.1 Základné pojmy	31
3.5.2 Výkon zárobkovej činnosti po vzniku nároku	32
3.5.3 Valorizácia dôchodkov	33
3.6 Starobné dôchodkové sporenie	34
3.6.1 Princíp starobného dôchodkového sporenia	34
3.6.2 Dôchodkové fondy	34
3.7 Doplnkové dôchodkové sporenie	35
4 POROVNANIE VÝŠKY STAROBNÝCH DÔCHODKOV	37
4.1 Demografická situácia v ČR a SR a jej vplyv na dôchodkové systémy	37
4.2 Výška starobných dôchodkov	40
5 ZÁVER	52

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	55
ZOZNAM SKRATIEK A SYMBOLOV	58
PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	
ZOZNAM PRÍLOH	

1 ÚVOD

Dôchodkové poistenie je jedným z viacerých typov sociálneho poistenia, ktorého účelom je predovšetkým zabezpečiť príjem občana v starobe. Starobný dôchodok ako dávka dôchodkového poistenia je významnou súčasťou života každého občana. Je dôležité myslieť na budúcnosť a na pohodlné prežitie staroby. V súčasnej dobe môže občan výšku svojho dôchodku ovplyvňovať výraznejšie ako v minulosti, pretože popri zákonnom poistení existujú aj ďalšie formy penzijného sporenia. V oblasti dôchodkového poistenia neustále dochádza k rôznym reformám, novelizáciám zákonov, preto je táto oblasť náročná na spracovanie, keďže je nevyhnutné sledovať zmeny prichádzajúce niekoľkokrát ročne.

Problematika dôchodkového poistenia je veľmi obsiahla, z toho dôvodu bude bakalárska práca zameraná len na starobné dôchodky a vzhľadom k skutočnosti, že i oblasť starobných dávok je pre účely tejto práce obširná a nie je možné ju spracovať do detailov, bude sa orientovať len na zamestnancov v pracovnoprávnom pomere.

Predmetom bakalárskej práce je zamerať sa na starobné dôchodky vyplácané občanom v situáciách, kedy je ich schopnosť a možnosť zaobstarať si zárobok nízka, s orientáciou na výšku týchto dávok a jednotlivé faktory, ktoré vplyvajú na sumu starobného dôchodku. V súčasnosti dochádza ako v Českej republike, tak aj v Slovenskej republike, k zvyšovaniu dôchodkového veku, občanov teda zaujíma, kedy môžu odísť do dôchodku a v akej výške im bude dávka vyplácaná. Môžu sa rozhodnúť, že odídu do dôchodku ešte pred dosiahnutím stanoveného dôchodkového veku, vtedy bude však ich dávka podstatne nižšia ako v prípade, že dôchodok začnú poberať až po vzniku nároku. Taktiež môžu po dosiahnutí dôchodkového veku naďalej pracovať, čím sa suma ich starobného dôchodku zvýši.

Cieľom práce je charakterizovať a porovnať systémy dôchodkového zabezpečenia, konkrétne systém starobných dôchodkov v Českej republike a Slovenskej republike a prostredníctvom dostupných údajov a výpočtov zhodnotiť vývoj priemernej výšky starobných dávok, celkovej výšky vynakladaných finančných prostriedkov na starobné dávky, rozdiely a spoločné znaky výpočtu dôchodku v oboch krajinách.

Pri písaní bakalárskej práce budú k dosiahnutiu cieľa využité viaceré vedecké metódy. Jednou z metód, ktoré budú použité, je deskriptívna metóda založená na rešerši odbornej literatúry súvisiacej s danou problematikou. V značnej miere bude využitá komparácia, pričom pri

porovnaní sa bude vychádzať z údajov získaných z internetových stránok renomovaných inštitúcií, akými sú v Českej republike Česká správa sociálneho zabezpečenia, Český štatistický úrad, Ministerstvo práce a sociálnych vecí a v Slovenskej republike Sociálna poisťovňa, Štatistický úrad Slovenskej republiky, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky.

Bakalárska práca bude rozdelená do piatich kapitol. Po úvode nasleduje druhá kapitola, v ktorej bude pozornosť venovaná súčasnému systému dôchodkového poistenia v Českej republike, budú načrtnuté podmienky nároku na starobný dôchodok, ktorými sú doba dôchodkového poistenia a dôchodkový vek. V rámci tejto kapitoly bude taktiež popísané, z čoho sa vychádza pri určení sumy starobného dôchodku občana, aké koeficienty sú potrebné k výpočtu a ako sa dôchodky každoročne valorizujú. V skratke bude načrtnutý princíp penzijného pripoistenia, ktorý v Českej republike predstavuje druhý pilier dôchodkového zabezpečenia.

Tretia kapitola sa bude zaoberať fungovaním systému dôchodkového poistenia na Slovensku, presnejšie systému dávok slúžiacich k zabezpečeniu v starobe. Obsahová náplň jednotlivých podkapitol bude obdobná ako v predchádzajúcej kapitole s rozdielom deskripcie iného štátu.

Vo štvrtej kapitole bude porovnaná Česká republika so Slovenskou republikou na základe demografie ovplyvňujúcej dôchodkové systémy, vývoja priemernej výšky starobných dôchodkov za sledované obdobie a výpočtu výšky starobnej dávky na konkrétnych príkladoch. V závere bude venovaný priestor zhrnutiu základných poznatkov, ktoré budú v práci dosiahnuté.

K vytvoreniu bakalárskej práce boli využité odborné zdroje a základné legislatívne predpisy uvedené v zozname použitej literatúry a internetové odkazy, ktoré sú v súčasnosti významným zdrojom získavania informácií. Podstatná časť informácií potrebných pri písaní práce bola získaná aj z interných materiálov poskytnutých ústredím Sociálnej poisťovne sídliacim v Bratislave, ktorú som navštívila za účelom lepšej orientácie v systéme starobných dôchodkov.

2 DÔCHODKOVÉ POISTENIE V ČESKEJ REPUBLIKE

Dôchodkové poistenie spoločne s nemocenským poistením je súčasťou sociálneho zabezpečenia. Sociálne zabezpečenie možno charakterizovať ako určitý súbor inštitúcií a opatrení, pomocou ktorých je možné predchádzať rizikovým situáciám, do ktorých sa občan v živote dostáva, prípadne zmierňovať následky už vzniknutých situácií.¹

2.1 Systém dôchodkového zabezpečenia

Dôchodkový systém Českej republiky je založený na dvoch pilieroch - prvým je **základné dôchodkové poistenie** a druhým **penzijné pripoistenie so štátnym príspevkom**. Dôchodkové poistenie ako základný pilier systému dôchodkového zabezpečenia je **definované dávkovo a financované priebežne**. Upravuje ho zákon č. 155/1995 Sb., o dôchodovom pojištění, ve znění pozdějších předpisů (ďalej len „ZDP“). Vykonávateľom je Česká správa sociálního zabezpečení. Penzijné pripoistenie je dobrovoľné poistenie, ktoré je **definované príspevkovo a financované kapitálovo**. Upravuje ho zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením. V Českej republike sa toto pripoistenie považuje za druhý pilier, no podľa terminológie Európskej únie je tretím pilierom systému dôchodkového zabezpečenia. Klasický druhý pilier definovaný EU v českom dôchodkovom systéme zatiaľ neexistuje.²

Možnosti financovania dôchodkového systému

1. Priebežné financovanie (tzv. systém „pay as you go“) - tento typ financovania spočíva v tom, že dôchodkové dávky sú financované zo štátneho rozpočtu alebo z fondu, ktorý je oddelený od štátneho rozpočtu, kde sa hromadia príjmy z príspevkov. Keďže sa príjmy v danom roku použijú na výdavky v tom istom roku, žiadna kapitálová rezerva sa tu nevytvára, nemožno tak žiadne peňažné prostriedky ďalej investovať a zhodnotiť ich. Priebežné financovanie je založené na myšlienke medzigeneračnej solidarity - súčasná generácia ekonomicky aktívnych obyvateľov hradí zo svojich príspevkov výdavky na dávky občanov v dôchodkovom veku. V tejto oblasti vzniká v posledných rokoch veľký problém a je predmetom mnohých jednaní a sporov, keďže narastá nesúlad medzi príjmami a výdavkami a ten je nutné dotovať zo štátneho rozpočtu. Hlavnou príčinou nerovnováhy

¹ KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4. s. 175.

² MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Důchodové pojištění* [online]. MPSV [10. 1. 2012]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3>

medzi príjmami a výdavkami je predovšetkým starnutie obyvateľstva a potreba valorizovať dôchodkové dávky (viac o valorizácii v 2.5.3). Starnutie obyvateľov je typickým súčasným javom pre krajiny OECD, ktorý nepriaznivo ovplyvňuje mnohé oblasti hospodárstva jednotlivých európskych krajín. Keďže obyvateľov v dôchodkovom veku neustále pribúda, podiel aktívnych obyvateľov platiacich poistné výrazne klesá.³

2. Kapitálové financovanie - občania, ktorí sú zapojení do poisťovacieho systému, odvádzajú individuálne príspevky do kapitálového fondu, čím si vlastne sporia a tieto prostriedky môžu v starobe čerpať ako doplnkové dôchodky.

Pri voľbe financovania je nevyhnutné stanoviť aj typ penzijného plánu, pričom penzijné plány možno členiť predovšetkým na dávkovo definovaný systém a príspevkovo definovaný systém. Podstatou **dávkovo definovaného systému** je garancia výšky dávky, ktorá bude závisieť najmä od dosiahnutých zárobkov poistenca a počtu odpracovaných rokov, počas ktorých poistenec platil poistné. V **príspevkovo definovanom systéme** závisí výška dôchodku nielen od výšky príspevkov, ktoré do systému jeho účastníci odvádzajú, ale taktiež od správneho investovania na kapitálovom trhu a miere výnosnosti.⁴

2.2 Dôchodkové poistenie

Účelom dôchodkového poistenia je zabezpečiť životnú úroveň občanom prostredníctvom náhrady príjmov, ktoré v dôsledku nepriaznivých životných situácií stratili, prípadne prišli o možnosť a schopnosť si tento príjem zaobstarat'. Za nepriaznivé sociálne udalosti sa pokladajú staroba, invalidita a úmrtie. K náhrade stratených príjmov slúžia sociálne dávky dôchodkového poistenia.

V rámci dôchodkového poistenia rozlišuje ZDP v § 4 odst. 1 nasledujúce štyri druhy dávok:

- **starobný dôchodok,**
- **invalidný dôchodok,**
- **vdovský a vdovecký dôchodok,**
- **sirotský dôchodok.**

³ KAHOUN, Vilém a kol. *Sociální zabezpečení. Vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: TRITON, 2009. 448 s. ISBN 978-80-7387-346-2. s. 91 - 92.

⁴ KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4. s. 197 - 199.

Princípy dôchodkového poistenia

Základným princípom dôchodkového poistenia je **jednotná právna úprava** platná pre všetky skupiny poistencov. Na základe tohto princípu nie je rozlišované, či je poistenec zamestnancom v pracovnoprávnom pomere, osobou samostatne zárobkovo činnou alebo patrí do inej skupiny poistencov. Ďalším princípom je **povinná účasť** všetkých ekonomicky aktívnych osôb. Neexistuje možnosť požiadať o odstránenie z fungujúceho systému a neplatiť poistné na sociálne zabezpečenie. Je však možné, aby sa občan z vlastnej vôle prihlásil k účasti na poistení. Charakteristickým znakom dôchodkového poistenia je, že dôchodky sú **obligatórne**, teda pri splnení stanovených podmienok vznikne na dávku právny nárok. Dávky sú **garantované štátom**, predstavujú výdavky štátneho rozpočtu. Spoločne s príjmami v podobe poistného sú vedené na samostatnom účte. Medzi princípy dôchodkového poistenia radíme **dynamickosť** systému, ktorá spočíva v aktualizácii výšky dôchodkov prostredníctvom nárastu všeobecného vymeriavacieho základu.⁵

2.3 Starobný dôchodok

Starobný dôchodok predstavuje najčastejšie sa vyskytujúcu dôchodkovú dávku a rovnako je to základná dávka, z ktorej sa odvodzujú ďalšie dávky. Možno teda skonštatovať, že hrá kľúčovú rolu medzi dávkami dôchodkového poistenia.

Ako bolo už na začiatku kapitoly spomenuté, hlavným dôvodom poskytovania dôchodkových dávok je nahradiť stratu príjmu, ku ktorej došlo následkom určitých sociálnych udalostí. V prípade starobného dôchodku sa za sociálnu udalosť považuje dosiahnutie dôchodkového veku. Z hľadiska dôchodkového veku sú rozlišované dva typy starobných dôchodkov:

- **starobný dôchodok**, ktorý možno získať až po dosiahnutí stanoveného dôchodkového veku,
- **starobný dôchodok predčasný**, ktorý možno získať už pred dosiahnutím dôchodkového veku⁶ (viac v podkapitole 2.4).

⁵ PŘIB, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik*. 12. vyd. Praha: GRADA, 2011. 128 s. ISBN 978-80-247-3616-7. s. 11 - 13.

⁶ ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Příručka budoucího důchodce v roce 2012* [online]. ČSSZ [22. 2. 2012]. Dostupné z: http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/259F577D-13D4-4D10-8318-7CAD238B4C8F/0/prirucka_BD_2012_web.pdf

2.3.1 Podmienky nároku na starobný dôchodok

Na získanie starobného dôchodku je podľa ustanovenia § 28 ZDP potrebné splniť podmienku dosiahnutia dôchodkového veku a potrebnej doby poistenia. Do potrebnej doby poistenia je nutné zahrnúť aj náhradné doby poistenia, pokiaľ doba poistenia trvala minimálne jeden rok.

Dôchodkový vek

Dôchodkový vek je jedným z najdôležitejších a najvýznamnejších aspektov dôchodkového poistenia. V dôchodkových systémoch rôznych európskych krajín sa vek potrebný pre odchod do dôchodku pohybuje zväčša od 60 do 67. Na základe medzinárodného porovnania možno skonštatovať, že až do roku 1995 bola v ČR jedna z najnižších vekových hraníc pre odchod do dôchodku. Od roku 1996 sa dôchodkový vek pravidelne zvyšuje o dva mesiace za rok u mužov, u žien až o štyri mesiace ročne.⁷

Vek potrebný pre odchod do dôchodku je rozdielny pre ženy a pre mužov. U žien sa odvíja aj na základe počtu vychovaných detí. Ďalším hľadiskom, podľa ktorého sa diferencuje dôchodkový vek je rok, v ktorom sa poistenec narodil. Sú tu rozlišované tri časové obdobia, do ktorých sa poistenci na základe ich dátumu narodenia zaraďujú. V tejto oblasti došlo v roku 2011 k parametrickej zmene prijatím zákona č. 220/2011 Sb.⁸, ktorým sa zmenili rozpätia časových období. V súčasnosti existujú nasledujúce skupiny poistencov a od toho odvíjajúce sa stanovenie dôchodkového veku:

- a) poistenci narodení do roku 1936,**
- b) poistenci narodení v období od 1936 do 1977,**
- c) poistenci narodení po roku 1977.**

U poistencov, ktorí sa narodili pred rokom 1936 predstavuje dôchodkový vek:

- a) 60 rokov u mužov,
- b) u žien:
 - 53 rokov, ak vychovali aspoň 5 detí,
 - 54 rokov, ak vychovali 3 alebo 4 deti,
 - 55 rokov, ak vychovali 2 deti,

⁷ KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4. s. 219 - 220.

⁸ Zákon č. 220/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

- 56 rokov, ak vychovali 1 dieťa,
- 57 rokov.⁹

Je potrebné upozorniť na skutočnosť, že k uznaniu výchovy dieťaťa je nutné súčasne splniť dve podmienky. Prvá podmienka spočíva vo vzťahu ženy k dieťaťu, pričom musí ísť o vlastné dieťa, dieťa osvojené alebo prevzaté do náhradnej starostlivosti. Druhá podmienka väzí v tom, že žena sa starala o dieťa minimálne desať rokov pred dosiahnutím jeho plnoletosti, prípadne sa oň starala aspoň päť rokov pred dosiahnutím plnoletosti, ak sa výchovy ujala až po dosiahnutí ôsmich rokov jeho veku.¹⁰

U poistencov, ktorí sa narodili v rokoch 1936 - 1977 je stanovenie dôchodkového veku uvedené v prílohe č. 1. Ako uvádza ZDP v § 32 odst. 2 základným princípom je pričítavanie kalendárnych mesiacov zvlášť pre mužov a zvlášť pre ženy. V tomto prípade sa za dôchodkový vek považuje vek, ktorý bol dosiahnutý v poslednom pripočítanom mesiaci v deň, ktorý je zhodný s dňom narodenia poistenca. Ak by v danom mesiaci nebol tento deň, dôchodkovým vekom bude vek dosiahnutý posledným dňom posledného pripočítaného mesiaca.

Poistencom, ktorých dátum narodenia je po roku 1977, sa dôchodkový vek určí spôsobom, že k veku 67 sa pripočíta toľko kalendárnych mesiacov, koľko zodpovedá dvojnásobnej hodnote rozdielu medzi rokom narodenia a rokom 1977.

Doba poistenia

Potrebná doba poistenia je zisťovaná od ukončenia povinnej školskej dochádzky do dňa priznania starobného dôchodku.¹¹ Doba poistenia predstavuje dobu, počas ktorej sa osoby zúčastňovali na dôchodkovom poistení a za tieto osoby sa platilo poistné. Do tejto doby sa však nepočítajú mesiace, v ktorých daná osoba nemala žiadne príjmy, z ktorých by sa mohlo poistné odviesť, pretože neuskutočňovala žiadnu činnosť.¹²

Doby poistenia, ktoré sa týkajú zárobkovej činnosti, sa preukazujú na základe evidenčných listov dôchodkového poistenia, ktoré vyplňuje a odosiela zamestnávateľ. Evidenčné listy sa

⁹ Zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, § 32 odst. 1

¹⁰ PELIKÁNOVÁ, Helena, Václav ŠANTRŮČEK a Jana DORČÁKOVÁ. *Důchodové pojištění. Povinnosti zaměstnavatele od roku 2007*. 1. vyd. Praha: PRAGOEDUCA, 2007. 136 s. ISBN 978-80-7310-028-5. s. 94 - 95.

¹¹ PŘIB, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik*. 12. vyd. Praha: GRADA, 2011. 128 s. ISBN 978-80-247-3616-7. s. 62.

¹² KAHOUN, Vilém a kol. *Sociální zabezpečení (vybrané kapitoly)*. 1. vyd. Praha: TRITON, 2009. 448 s. ISBN 978-80-7387-346-2. s. 224.

po skončení každého kalendárneho roka, podpísané občanom, odosielať do centrálnej evidencie Českej správy sociálneho zabezpečenia.¹³

Za doby poistenia sa považujú činnosti:

- zamestnancov, ktorí sú v pracovnom pomere,
- osôb, ktoré sú v služobnom pomere,
- členov družstva, ak dostávajú odmenu za výkon práce pre družstvo,
- osôb samostatne zárobkovo činných,
- sudcov,
- zamestnancov, ktorí vykonávajú činnosť na základe dohody o pracovnej činnosti,
- spoločníkov a komanditistov, ak získavajú odmenu za výkon činnosti pre spoločnosť,
- členov zastupiteľstiev územných samosprávnych celkov, ak vykonávajú funkciu ako uvoľnení členovia,
- senátorov Senátu a poslancov Poslaneckej snemovne,
- prezidenta republiky, prezidenta, viceprezidenta a členov Najvyššieho kontrolného úradu, členov vlády,
- pracovníkov vykonávajúcich opatrovateľskú službu,
- pestúnov vykonávajúcich túto starostlivosť v určených zariadeniach,
- pracovníkov v pracovnom vzťahu, ktorý bol uzatvorený na základe cudzích právnych predpisov,
- osôb, ktoré boli zaradené k výkonu prác vo väzbe alebo vo výkone trestu odňatia slobody.¹⁴

Podľa § 29 odst. 1 ZDP vzniká poistencovi nárok na starobný dôchodok, ak získal dobu poistenia minimálne 25 rokov a dosiahol potrebný dôchodkový vek do roku 2009 vrátane tohto roku. Od roku 2010 sa začína doba poistenia zvyšovať o jeden rok, pričom táto potrebná doba poistenia sa zvýši až na 35 rokov. V Tab. 2.1 sú prehľadne znázornené potrebné doby poistenia.

¹³ PŘIB, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik*. 12. vyd. Praha: GRADA, 2011. 128 s. ISBN 978-80-247-3616-7. s. 35 - 36.

¹⁴ PELIKÁNOVÁ, Helena, Václav ŠANTRŮČEK a Jana DORČÁKOVÁ. *Důchodové pojištění. Povinnosti zaměstnavatele od roku 2007*. 1. vyd. Praha: PRAGOEDUCA, 2007. 136 s. ISBN 978-80-7310-028-5. s. 107.

Tab. 2.1 Potrebné doby poistenia k nároku na starobný dôchodok

<i>Dosiahnutie dôchodkového veku v roku</i>	<i>Doba poistenia v rokoch</i>
2009 a pred rokom 2009	25
2010	26
2011	27
2012	28
2013	29
2014	30
2015	31
2016	32
2017	33
2018	34
2019 a po roku 2019	35

Zdroj: vlastné spracovanie na základe zákona č. 155/1995 Sb. o dôchodovom pojištění, § 29 odst. 1

V § 29 odst. 2 ZDP sa uvádza, že nárok na starobný dôchodok majú aj poistenci, ktorí získali dobu poistenia minimálne 15 rokov a dosiahli do roku 2009 dôchodkový vek aspoň 65 rokov. Táto doba poistenia sa od roku 2010 taktiež mení, zvyšuje sa ročne o jeden rok. Teda nárok na starobný dôchodok budú mať poistenci, ktorí získali potrebnú dobu poistenia 16 rokov a v roku 2010 dosiahli aspoň o päť rokov vyšší vek ako je stanovený dôchodkový vek pre mužov rovnakého dátumu narodenia; 17 rokov a v roku 2011 dosiahli minimálne o päť rokov vyšší vek ako je stanovený dôchodkový vek pre mužov rovnakého dátumu narodenia atď., a získali dobu poistenia 20 rokov a po roku 2013 dosiahli vek minimálne o päť rokov vyšší ako stanovený dôchodkový vek pre mužov rovnakého dátumu narodenia.¹⁵ Nárok na starobný dôchodok vznikne aj poistencovi, ktorý síce dosiahne vek 65 rokov, ale nezíska potrebnú dobu poistenia, v prípade, že sa stal invalidným, pričom sa neberie ohľad na stupeň invalidity a získal dobu poistenia potrebnú na priznanie invalidného dôchodku.¹⁶

¹⁵ PŘIB, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik*. 12. vyd. Praha: GRADA, 2011. 128 s. ISBN 978-80-247-3616-7. s. 62.

¹⁶ Zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, § 29 odst. 4

Náhradné doby poistenia

Náhradná doba poistenia je doba, počas ktorej nie je platené a odvádzané poistné, táto doba musí byť nadobudnutá na území Českej republiky a nevyhnutnosťou je i získanie minimálne jedného roku doby poistenia.¹⁷

Do doby poistenia sa započítavajú nasledujúce náhradné doby poistenia:

- a) sústavná príprava na povolanie študovaním strednej alebo vysokej školy a to doba prvých šesť rokov od dosiahnutia veku 18 rokov,
- b) poberanie dávok nemocenského poistenia,
- c) poberanie plného invalidného dôchodku,
- d) výkon vojenskej služby v ozbrojených silách ČR, s výnimkou vojakov z povolania,
- e) praktická a teoretická príprava zdravotne postihnutých osôb pre zamestnanie,
- f) vedenie na úrade práce, kde je osoba evidovaná ako uchádzač o zamestnanie, avšak iba dovtedy, kým prináleží podpora v nezamestnanosti,
- g) starostlivosť o dieťa do jeho štyroch rokov, prípadne do jeho 18 rokov, pokiaľ si vyžaduje mimoriadnu starostlivosť z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia,
- h) starostlivosť o osobu, ktorá je závislá na starostlivosti druhej osoby.¹⁸

Uvedené náhradné doby poistenia, s výnimkou dôb, ktoré sú uvedené pod písmenom d), g), h) sa započítavajú pri výpočte starobného dôchodku len v rozsahu 80 %.

Súbeh dôb poistení a náhradných dôb poistení

Ak nastane situácia, že sa doby poistenia navzájom kryjú (resp. náhradné doby poistenia alebo doba poistenia a náhradná doba poistenia), pre účely stanovenia celkovej doby poistenia sa započíta doba, ktorej započítanie bude výhodnejšie pre poistenca.

2.4 Predčasný starobný dôchodok

„Smyslem zavedení možnosti předčasného odchodu do starobního důchodu již v roce 1998 bylo řešit sociální situaci občanů, kteří v relativně krátké době před dosažením důchodového

¹⁷ KAHOUN, Vilém a kol. *Sociální zabezpečení. Vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: TRITON, 2009. 448 s. ISBN 978-80-7387-346-2. s. 224.

¹⁸ PELIKÁNOVÁ, Helena, Václav ŠANTRŮČEK a Jana DORČÁKOVÁ. *Důchodové pojištění. Povinnosti zaměstnavatele od roku 2007*. 1. vyd. Praha: PRAGOEDUCA, 2007. 136 s. ISBN 978-80-7310-028-5. s. 108.

*věku ztratili zaměstnání (původně se vyžadovaly kvalifikované důvody skončení zaměstnání) a nemohli získat zaměstnání nové.*¹⁹

Na predčasný starobný dôchodok má nárok poistenec, ktorý dosiahol potrebnú dobu poistenia a splní vekovú podmienku. Táto podmienka je charakterizovaná v § 31 odst. 1 ZDP a je odlišná pre poistencov, ktorých dôchodkový vek je nižší ako 63 rokov a pre poistencov, ktorí dosiahnu dôchodkový vek minimálne 63 rokov. Predčasný starobný dôchodok bude priznaný poistencovi, ktorého dôchodkový vek je nižší ako 63 rokov v tom prípade, ak mu do dosiahnutia dôchodkového veku chýbajú najviac 3 roky. Poistenec, ktorého dôchodkový vek je aspoň 63 rokov, musí mať v čase žiadania o nárok na predčasný starobný dôchodok minimálne 60 rokov a nesmie mu chýbať do dôchodkového veku viac ako 5 rokov. Pokiaľ si poistenec požiada o predčasný starobný dôchodok, musí počítať s tým, že za predčasný odchod bude sankciovaný v podobe zníženia percentnej výmery dôchodku²⁰ (viac v nasledujúcej podkapitole).

2.5 Výška starobného dôchodku

Výška starobného dôchodku (ako riadneho, tak aj predčasného) je dvojzložková. Skladá sa zo **základnej a z percentnej výmery**. Základná výmera je totožná pre všetky druhy dôchodkov. Nezávisí od počtu rokov doby poistenia. ZDP stanovuje túto výmeru ako pevnú čiastku. V prvom roku účinnosti ZDP, teda v roku 1996, bola výška tejto výmery 680 Kč, odvtedy bola nariadeniami vlády viackrát zvyšovaná.²¹ V súčasnej dobe, teda v roku 2012, jej výška predstavuje 2 270 Kč (9 % priemernej mzdy). Percentná výmera, na rozdiel od výmery základnej, sa odvíja od počtu rokov doby poistenia a rovnako je závislá na príjmoch, ktoré poistenec v rozhodnom období dosiahol. Aktuálna výška percentnej výmery je 1,5 % z výpočtového základu za každý jeden rok doby poistenia, musí to však byť minimálne 770 Kč. Pokiaľ poistenec žiada o priznanie predčasného starobného dôchodku, percentná výmera z výpočtového základu sa znižuje podľa ustanovenia § 36 odst. 1 ZDP s účinnosťou od 1. januára 2012 za každých 90 kalendárnych dní, ktoré mu chýbajú od priznania predčasného starobného dôchodku do dosiahnutia dôchodkového veku:

¹⁹ KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4. s. 222.

²⁰ KAHOUN, Vilém a kol. *Sociální zabezpečení. Vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: TRITON, 2009. 448 s. ISBN 978-80-7387-346-2. s. 223.

²¹ KAHOUN, Vilém a kol. *Sociální zabezpečení. Vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: TRITON, 2009. 448 s. ISBN 978-80-7387-346-2. s. 227.

- o 0,9 % za obdobie prvých 360 dní,
- o 1,2 % za obdobie nasledujúce po 360 kalendárnych dňoch do 720. dňa,
- o 1,5 % za obdobie od 721. dňa.

2.5.1 Základné pojmy

Výpočtový základ

Stanovenie výpočtového základu je prvou fázou výpočtu dávok dôchodkového poistenia. Po jeho stanovení nasleduje fáza vlastného vymerania dávky. Je nevyhnutné si popísať jednotlivé pojmy, ktoré sú používané pri stanovení tohto základu. Ide predovšetkým o:

- rozhodné obdobie,
- ročný vymeriavací základ,
- osobný vymeriavací základ,
- prepočítací koeficient,
- koeficient nárastu všeobecného vymeriavacieho základu.²²

Výpočtový základ možno definovať ako výsledok postupu, ktorý spočíva v prvom rade v tom, že sa určí rozhodné obdobie, v ňom sa zistia vymeriavacie základy, ktoré sa následne prevedú na ročné vymeriavacie základy. Nakoniec sa určí osobný vymeriavací základ, z ktorého po uskutočnení redukcie dostaneme výpočtový základ.²³ Osobný vymeriavací základ sa redukuje, pokiaľ prevyšuje prvú redukčnú hranicu, ktorá je určená v roku 2012 vo výške 11 061 Kč. Do tejto hodnoty sa osobný vymeriavací základ započítava v plnej výške. Po prekročení prvej redukčnej hranice až do druhej redukčnej hranice určenej vo výške 29 195 Kč sa započítava 28 % z osobného vymeriavacieho základu. Z čiastky od druhej do tretej redukčnej hranice (100 548 Kč) sa započíta 16 % a z hodnoty prevyšujúcej tretiu redukčnú hranicu sa započíta 8 % osobného vymeriavacieho základu.

Rozhodné obdobie

Rozhodným obdobím je v § 18 odst. 1 ZDP charakterizované určité časové obdobie, ktoré začína rokom nasledujúcim po roku, kedy poistenec dosiahol vek 18 rokov a končí sa rokom predchádzajúcim roku, v ktorom bol dôchodok priznaný. Keďže nemožno do rozhodného

²² KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4. s. 222.

²³ KAHOUN, Vilém a kol. *Sociální zabezpečení. Vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: TRITON, 2009. 448 s. ISBN 978-80-7387-346-2. s. 230.

obdobia zahrnúť aj roky pred rokom 1986, toto obdobie preto spravidla začína rokom 1986, pričom je zákonom upravená dĺžka, ktorá môže byť maximálne 30 rokov. Plná dĺžka bude dosiahnutá až pri priznávaní dôchodkov v roku 2016, kedy sa budú do rozhodného obdobia brať roky 1986 - 2015.²⁴

Ročný vymeriavací základ

Pod ročným vymeriavacím základom sa rozumie súčin vymeriavacích základov dosiahnutých za určitý rok a koeficientu nárastu všeobecného vymeriavacieho základu. Zaokrúhľuje sa na celé koruny nahor.²⁵

Osobný vymeriavací základ

Pri určení osobného vymeriavacieho základu sa postupuje tak, že sa zistí mesačný priemer súčtu ročných vymeriavacích základov za rozhodné obdobie. Tento mesačný priemer sa vypočíta ako súčin podielu súčtu ročných vymeriavacích základov a počtu dní, ktoré pripadajú na rozhodné obdobie a koeficientu 30,4167. Koeficientom je vyjadrený priemerný počet dní v mesiaci.²⁶

Prepočítací koeficient

Tento prvok, spolu s koeficientom nárastu všeobecného vymeriavacieho základu, určuje vláda prostredníctvom svojho nariadenia. Vláda pritom vychádza z údajov získaných z Českého štatistického úradu o výške priemernej mzdy. Prepočítací koeficient sa určí ako podiel priemernej mzdy v prvom polroku kalendárneho roku, ktorý bezprostredne predchádza roku, v ktorom bol priznaný dôchodok a priemernej mzdy v prvom polroku kalendárneho roku, ktorý predchádza roku, v ktorom bol priznaný dôchodok o dva roky.²⁷

Koeficient nárastu všeobecného vymeriavacieho základu

„Vzhledem k tomu, že se zohledňují vyměřovací základy za mnohaleté období, je třeba, aby byl co nejvíce eliminován vliv růstu obecné mzdové úrovně na rozdílnou hodnotu vyměřovacích základů v různých letech, tj. aby úhrn vyměřovacích základů pojištěnce za

²⁴ PŘIB, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik*. 12. vyd. Praha: GRADA, 2011. 128 s. ISBN 978-80-247-3616-7. s. 41 - 42.

²⁵ KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4. s. 223.

²⁶ PŘIB, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik*. 12. vyd. Praha: GRADA, 2011. 128 s. ISBN 978-80-247-3616-7. s. 39.

²⁷ KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4. s. 223.

kalendářní rok byl pro výpočet důchodu hodnocen ve výši, která by odpovídala jeho hodnotě při mzdové úrovni před přiznáním důchodu“²⁸

Na dané aktualizovanie hodnoty slúži tento koeficient, ktorý sa vypočíta tak, že všeobecný vymeriavací základ za rok, ktorý predchádza roku priznania starobného dôchodku o dva roky, je vynásobený prepočítacím koeficientom a táto hodnota je vydelená všeobecným vymeriavacím základom za rok, za ktorý sa počíta ročný vymeriavací základ.²⁹ V nasledujúcej tabuľke je uvedený prehľad všeobecných vymeriavacích základov, ktoré určuje vláda svojim nariadením vo výške priemernej mesačnej mzdy v hospodárstve Českej republiky.

Tab. 2.2 Všeobecné vymeriavacie základy v ČR v rokoch 2005 - 2011

Rok	Všeobecný vymeriavací základ
2005	18 890 Kč
2006	20 050 Kč
2007	21 527 Kč
2008	23 280 Kč
2009	24 091 Kč
2010	24 526 Kč
2011	25 115 Kč

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Důchodová kalkulačka

2.5.2 Výkon zárobkovej činnosti po vzniku nároku

V dobe po 31.12. 2009 môže poistenec aj po priznaní starobného dôchodku súčasne pracovať a poberať dôchodok v plnej výške bez ohľadu na typ a rozsah zárobkovej činnosti. Dovtedy bolo podmienkou, aby občanovi vznikol nárok na výplatu starobného dôchodku pri súčasnom výkone zárobkovej činnosti, uzatvorenie pracovnej zmluvy na dobu určitú nepresahujúcu jeden rok. Pokiaľ však občan pracuje a zároveň žiada o priznanie predčasného starobného dôchodku, nárok na výplatu tohto druhu dôchodku mu obecne neprislúcha. Avšak v prípade, že poberateľ predčasného starobného dôchodku vykonáva zárobkovú činnosť v cudzine, nemá táto činnosť na výplatu dôchodku vplyv, ak nestanoví inak medzinárodná zmluva

²⁸ KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4. s. 224.

²⁹ PŘIB, Jan. *Důchodové pojištění a související problematika*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2004. 132 s. ISBN 80-7357-022-X. s. 22.

o sociálnom zabezpečení, ktorou je Česká republika viazaná.³⁰ Občanovi, ktorý pracuje, vznikne nárok na výplatu predčasného starobného dôchodku len v tom prípade, ak by výška jeho zárobku nezakladala účasť na dôchodkovom poistení. Môže teda pracovať napríklad na základe dohody o vykonaní práce alebo vykonávať zamestnanie malého rozsahu, ak nedosiahne v kalendárnom mesiaci rozhodný príjem 2 500 Kč.³¹

U poistencov, ktorí vykonávajú zárobkovú činnosť po vzniku nároku na starobný dôchodok, dochádza k zvyšovaniu percentnej výmery nasledovne:

- za každých 90 dní výkonu zárobkovej činnosti sa výmera zvyšuje o 1,5 % v prípade, pokiaľ **nepoberá starobný dôchodok**, doba kratšia ako 90 dní sa pripočítava k dobe poistenia získanej do vzniku nároku na starobný dôchodok v tom prípade, ak sa tým získa celý rok poistenia,
- ak **poberá starobný dôchodok v polovičnej výške**, zvyšuje sa výmera o 1,5 % za každých 180 dní vykonávania zárobkovej činnosti,
- v prípade **poberania starobného dôchodku v plnej výške** sa zvyšuje percentná výmera o 0,4 % za každých 360 kalendárnych dní.³²

2.5.3 *Valorizácia dôchodkov*

Zvyšovanie hodnoty dôchodkov je nevyhnutným krokom k tomu, aby sa vplyvom rastu spotrebiteľských cien táto hodnota neznižovala a neexistoval tak veľký rozdiel medzi dynamickou povahou vývoja ekonomiky a statickou povahou dôchodkov. Pravidlá valorizovania dôchodkov sú vymedzené v § 67 ZDP. Na základe týchto pravidiel dochádza k zvyšovaniu dôchodkov buď v pravidelnom termíne alebo v mimoriadnom termíne. Pravidelným termínom sa rozumie január daného kalendárneho roka a dôchodky sa zvyšujú od dávky vyplácanej v januári. Mimoriadny termín je piaty kalendárny mesiac nasledujúci po mesiaci, kedy zvýšenie cien dosiahlo aspoň 5 %. Pokiaľ sa dôchodky valorizujú v pravidelnom termíne, časovým úsekom pre zistenie rastu spotrebiteľských cien je obdobie od prvého mesiaca nasledujúcom po poslednom mesiaci obdobia, ktoré bolo použité pre predchádzajúce zvýšenie dôchodkov a posledným mesiacom je august. Pri valorizovaní

³⁰ ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Důchodové pojištění* [online]. ČSSZ [25. 1. 2012]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/starobni-duchody.htm>

³¹ ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Průručka budoucího důchodce v roce 2012* [online]. ČSSZ [15. 2. 2012]. Dostupné z: http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/259F577D-13D4-4D10-8318-7CAD238B4C8F/0/prirucka_BD_2012_web.pdf

³² Zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, § 34 odst. 2 - 4

dôchodkov v mimoriadnom termíne je stanovenie prvého mesiaca rozhodného obdobia rovnaké ako pri zvyšovaní dôchodkov v pravidelnom termíne, avšak posledným mesiacom je mesiac, kedy došlo k zvýšeniu cien o viac ako 5 %.

Zvýšenie dôchodkov sa určí spôsobom, aby predstavovalo u priemerného starobného dôchodku hodnotu zodpovedajúcu aspoň jednej tretine rastu reálnej mzdy a takisto hodnotu, ktorá zodpovedá minimálne 100-percentnému rastu spotrebiteľských cien za daný časový úsek.

Dôchodky zvyšuje vláda svojimi nariadeniami, ktorých bolo od účinnosti ZDP doteraz prijatých sedemnášť. Posledným je nariadenie vlády č. 286/2011 Sb. o zvýšení dôchodkov v roku 2011 s účinnosťou od 1. januára 2012, kedy sa základná výmera dôchodku zvyšuje o 40 Kč, teda z 2 230 Kč na 2 270 Kč. Percentná výmera sa podľa tohto nariadenia zvyšuje o 1,6 %.

2.6 Penzijné pripoistenie

Penzijné pripoistenie so štátnym príspevkom bezprostredne súvisí s dôchodkovým poistením, keďže si ním eventuálne možno zvýšiť dôchodok, predstavuje doplnkový príjem v starobe.

2.6.1 Charakteristika a účel penzijného pripoistenia

Hlavný význam penzijného pripoistenia spočíva v tom, aby získali občania pri odchode do dôchodku ďalší príjem k ich starobnému dôchodku, ktorý by prispel k udržaniu životnej úrovne.

V Českej republike je penzijné pripoistenie upravené zákonom č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením. Penzijné pripoistenie je podporované štátom a môžu ho uskutočňovať iba penzijné fondy. Tieto fondy podliehajú dozoru zo strany štátu a aby mohli fungovať, musia mať vypracovaný tzv. penzijný plán. V dokumente sú upravené jednotlivé podmienky nároku, dávky penzijného pripoistenia, spôsob výpočtu dávok a ďalšie náležitosti potrebné k efektívnemu praktizovaniu penzijného pripoistenia daným penzijným fondom. Základný princíp penzijného pripoistenia spočíva v tom, že je dobrovoľné, občan sa môže sám rozhodnúť, či s penzijným fondom uzavrie zmluvu. Podpora zo strany štátu je realizovaná formou štátnych príspevkov, ktoré sú poskytované v prospech účastníkov. Od roku 2000 je

penzijné pripoistenie podporované aj daňovými úľavami. Účastníkom penzijného pripoistenia sa môže stať fyzická osoba, ktorá má trvalý pobyt v ČR a dovŕšila vek 18 rokov. Vznik penzijného pripoistenia je zaopatrený písomnou zmluvou, pričom účastník môže kedykoľvek svoju účasť na penzijnom pripoistení písomne vypovedať, hoci aj bez udania dôvodu. Penzijný fond, na rozdiel od účastníka, môže penzijné pripoistenie vypovedať len zo zákonne stanovených dôvodov. Penzijné pripoistenie môže ďalej zaniknúť dohodou, úmrtím, vyplatením jednorazového vyrovnania alebo vyplatením poslednej penzie.³³

Pripoist'ovací systém môže byť založený na občianskom alebo zamestnávateľskom princípe. Zamestnávateľský princíp je rozšírený vo vyspelých ekonomikách, jeho podstatou je, že zamestnávateľ vytvára určitý systém, do ktorého svojim zamestnancom pravidelne prispieva.³⁴ V Českej republike je penzijné pripoistenie založené na občianskom princípe, avšak príspevky alebo ich časť môžu hradiť aj zamestnávatelia.

Štátne príspevky

Účastníci majú nárok na štátne príspevky, ktoré sa poskytujú zo štátneho rozpočtu. Ich výška závisí od výšky mesačných príspevkov účastníka (viz Tab. 2.3).

Tab. 2.3 Výška štátnych príspevkov

<i>Výška príspevku účastníka (v Kč)</i>	<i>Výška štátneho príspevku (v Kč)</i>
100 - 199	50 + 40 % zo sumy nad 100 Kč
200 - 299	90 + 30 % zo sumy nad 200 Kč
300 - 399	120 + 20 % zo sumy nad 300 Kč
400 - 499	140 + 10 % zo sumy nad 400 Kč
500 a viac	150

Zdroj: vlastné spracovanie na základe zákona č. 42/1994 Sb. o penzijním připojištění, § 29 odst. 2

Daňové úľavy

Príspevok, ktorý za zamestnanca poskytuje zamestnávateľ penzijnému fondu, sa považuje za príjem zamestnanca a z toho dôvodu vzniká zamestnancovi povinnosť odvádzať z tohto

³³ PŘIB, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik*. 12. vyd. Praha: GRADA, 2011. 128 s. ISBN 978-80-247-3616-7. s. 111 - 113.

³⁴ KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4. s. 242.

příjmu daň. Na základě zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů³⁵ platí, že od odvádění dane je osvobozený příspěvek zaměstnavatele do výšky až 24 000 Kč ročně.

Rovnako platí úprava, podľa ktorej si môže občan od základu dane odčítať platbu príspevku na penzijné pripoistenie, maximálne čiastku 12 000 Kč za rok. Aj táto skutočnosť motivuje občanov, aby si uzatvorili penzijné pripoistenie, pretože úspora, ktorá takto vznikne, nie je zanedbateľná.³⁶

2.6.2 *Dávky penzijného pripoistenia*

Z penzijného fondu sú poskytované tri druhy dávok:

- penzia,
- jednorazové vyrovnanie,
- odbytné.

Penziu možno definovať ako pravidelne sa opakujúcu výplatu peňažnej čiastky vyplácanú penzijným fondom po dobu stanovenú v zmluve alebo v penzijnom pláne. Penzie, ktoré možno poskytovať z penzijného fondu, sa členia na penzie: starobné, invalidné, výsluhové a pozostalostné.³⁷

Aby si občan mohol nárokovať na svoju starobnú penziu, musí platiť príspevky aspoň 60 kalendárnych mesiacov, pričom doba platenia týchto príspevkov nesmie prekročiť dobu 120 mesiacov. Ďalšou podmienkou získania starobnej penzie je dosiahnutie potrebného veku, ktorý je minimálne 60 rokov a ani penzijný plán nemôže stanoviť nižší vek.³⁸

Jednorazové vyrovnanie patrí účastníkom namiesto penzie na základe podmienok, ktoré sú stanovené v penzijnom pláne. Toto vyrovnanie obsahuje celkovú čiastku nasporenú účastníkom, štátne príspevky a podiely na výnosoch fondu, ktoré však podliehajú zdaneniu.³⁹ O jednorazové vyrovnanie je najväčší záujem z hľadiska dávok penzijného pripoistenia, čo má za následok, že 2. pilier dôchodkového zabezpečenia sa míňa svojho účelu.

³⁵ Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, § 6 odst. 9

³⁶ KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4. s. 246.

³⁷ KAHOUN, Vilém a kol. *Sociální zabezpečení. Vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: TRITON, 2009. 448 s. ISBN 978-80-7387-346-2. s. 262.

³⁸ Zákon č. 42/1994 Sb. o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, § 21 odst. 2,4

³⁹ KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4. s. 247.

Odbytné sa vypláca účastníkovi, ktorého poistný vzťah zanikne výpoveďou alebo dohodou, pritom doba poistenia musí byť dlhšia ako 12 mesiacov. Prípadne sa poskytuje osobe, ktorú účastník určil v zmluve, pokiaľ dôjde k smrti účastníka. Rovnako ako z jednorazového vyrovnania, tak i z odbytného sa odvádza daň, pričom základom dane je súhrn príspevkov účastníka a podielu na výnosoch fondu. Štátne príspevky sa do odbytného nezahrňujú a je povinnosťou fondu vrátiť ich späť štátu.⁴⁰

⁴⁰ KAHOUN, Vilém a kol. *Sociální zabezpečení. Vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: TRITON, 2009. 448 s. ISBN 978-80-7387-346-2. s. 265.

3 DÔCHODKOVÉ POISTENIE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Dôchodkové poistenie na Slovensku je súčasťou dôchodkového systému, ktorý je vnútorne štruktúrovaný do troch pilierov a predstavuje dôležitú a významnú oblasť v rámci sociálneho zabezpečenia pre prípad zmien, ktoré môžu nastať v ekonomickom správaní občanov.

3.1 Systém dôchodkového zabezpečenia

Systém dôchodkového zabezpečenia na Slovensku prešiel v roku 2004 reformou, ktorou sa zmenil dovtedajší systém založený iba na priebežnom financovaní. Slovenská republika sa tak zaradila medzi európske krajiny, v ktorých sú obyvatelia v poproduktívnom veku zabezpečovaní prostredníctvom trojpilierového dôchodkového systému. Cieľom reformy bola predovšetkým snaha o finančné udržanie systému a poskytovanie adekvátnej výšky dôchodkových dávok.⁴¹ Táto primeraná výška dôchodkovej dávky v novom zreformovanom dôchodkovom systéme závisí predovšetkým od doby poistenia, individuálnej mzdy a z nej zaplateného poistného, od výkonnosti slovenskej ekonomiky a od skutočnosti, či občan odíde do dôchodku pred alebo až po dosiahnutí dôchodkového veku.⁴²

Trojpilierový dôchodkový systém:

1. pilier - predstavuje **dôchodkové poistenie** vykonávané Sociálnou poisťovňou, je povinný, priebežne financovaný, **dávково definovaný**,⁴³ upravuje ho zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov,

2. pilier - predstavuje **starobné dôchodkové sporenie** vykonávané dôchodkovými správcovskými spoločnosťami, je kapitalizačný, **príspevkovo definovaný**, kontrolovaný zo strany štátu, poskytuje finančnú garanciu, upravuje ho zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Princíp tohto piliera spočíva v tom, že polovica odvodov zapojených občanov,

⁴¹ PONGRÁČZOVÁ, Eva a Silvia OŠKOVÁ. *Sociálne zabezpečenie. Aplikčné praktikum*. 1. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2011. 156 s. ISBN 978-80-225-3163-4. s. 46.

⁴² LESAY, Ivan. *Reforming Pensions in Central Europe*. 1. vyd. Saarbrücken: VDM, 2009. 65 s. ISBN 978-3-639-02406-7. s. 11.

⁴³ ŠKROVÁNKOVÁ, Lea a Petra ŠKROVÁNKOVÁ. *Dôchodkové poistenie*. 1. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2011. 112 s. ISBN 978-80-225-3187-0. s. 7.

ktoré boli odvádzané len do Sociálnej poisťovne, bude plynúť na ich osobné dôchodkové účty.⁴⁴

3. pilier - doplnkové dôchodkové sporenie, ktoré vykonávajú doplnkové dôchodkové spoločnosti, je **príspevkovo definovaný**, upravený zákonom č. 650/2004 Z. z. o doplnkovom dôchodkovom sporení. V rámci tohto piliera si občan dobrovoľne šetrí na dôchodok, čím si môže v starobe zvýšiť svoj príjem.⁴⁵

3.2 Dôchodkové poistenie

V rámci povinného dôchodkového poistenia zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „ZSP“) v § 2 rozlišuje starobné poistenie a invalidné poistenie. Starobné poistenie slúži na zaistenie peňažných príjmov v dôchodkovom veku. Na Slovensku zahŕňa starobné poistenie aj poistenie pre prípad smrti. Cieľom invalidného poistenia je poistiť prípady, kedy osoba stratí možnosť opatriť si príjem v dôsledku dlhodobého poškodeného zdravia alebo úmrtia.

Zo starobného poistenia sa poskytuje päť druhov dávok:

- **starobný dôchodok**,
- predčasný starobný dôchodok,
- sirotsky dôchodok,
- vdovský dôchodok,
- vdovecký dôchodok.

Z invalidného poistenia sú poskytované nasledujúce dávky:

- invalidný dôchodok,
- sirotsky dôchodok,
- vdovský dôchodok,
- vdovecký dôchodok.⁴⁶

⁴⁴ RIEVAJOVÁ, Eva a kol. *Sociálne zabezpečenie*. 1. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2008. 236 s. ISBN 978-80-225-2545-9. s. 88.

⁴⁵ ŠKROVÁNKOVÁ, Lea a Petra ŠKROVÁNKOVÁ. *Dôchodkové, zdravotné a nemocenské poistenie*. 1. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2010. 126 s. ISBN 978-80-225-2924-2. s. 23.

⁴⁶ Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, § 13 odst. 2

3.3 Starobný dôchodok

3.3.1 Podmienky nároku na starobný dôchodok

Podľa ustanovenia § 65 odst. 1 ZSP má poistenec nárok na starobný dôchodok, pokiaľ bol dôchodkovo poistený aspoň 15 rokov a dosiahol dôchodkový vek. Tu je však potrebné rozlišovať, kedy poistenec dôchodkový vek dosiahol. V prípade, že dosiahol vek potrebný pre odchod do dôchodku v období od 1. januára 2004 do 31. decembra 2007, k tomu, aby si mohol nárokovať na starobný dôchodok mu bude postačovať aj 10 rokov účasti na dôchodkovom poistení.

Dôchodkový vek

Od 1. januára 2004 je dôchodkový vek jednotne stanovený na 62 rokov pre ženy aj mužov. K uplatneniu tohto veku však dôjde až u mužov, ktorí sa narodili po roku 1945 a u žien, ktoré sa narodili po roku 1962. Dovtedy sa dôchodkový vek postupne vyrovnáva zvyšovaním o 9 mesiacov ročne.⁴⁷

Podľa zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov bol u mužov, ktorí sa narodili v rokoch 1944 - 1945 dôchodkový vek stanovený na 60 rokov veku. U žien, ktorých rok narodenia je 1947 až 1961, bol dôchodkový vek podľa tohto zákona stanovený na:

- 53 rokov, pokiaľ vychovali päť a viac detí,
- 54 rokov, ak vychovali tri alebo štyri deti,
- 55 rokov, pokiaľ vychovali dve deti,
- 56 rokov, pokiaľ vychovali jedno dieťa a
- 57 rokov, pokiaľ nevychovali žiadne dieťa.

Tento vek sa však od nadobudnutia účinnosti ZSP zvyšuje o určitý počet kalendárnych mesiacov. Mužom, ktorí dovŕšili vek 60 rokov v období od 1.1.2004 do 31.12.2005 sa pripočítalo k tomuto pôvodnému veku 9 kalendárnych mesiacov v roku 2004

⁴⁷ PONGRÁČOVÁ, Eva a Silvia OŠKOVÁ. *Sociálne zabezpečenie. Aplikčné praktikum*. 1. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2011. 156 s. ISBN 978-80-225-3163-4. s. 53.

a 18 kalendárnych mesiacov v roku 2005.⁴⁸ U žien je zvyšovanie dôchodkového veku rozložené na 10-ročné obdobie (obdobie 2004 až 2014 - viz nižšie).⁴⁹

Ženám, ktorých pôvodný dôchodkový vek bol stanovený na 53 rokov a tento vek dovŕšia v období od 1.1.2004 do 31.12.2014, sa určí dôchodkový vek pripočítaním nasledovného počtu kalendárnych mesiacov k veku 53 rokov:

- 9 mesiacov v roku 2004,
- 18 mesiacov v roku 2005,
- 27 mesiacov v roku 2006,
- 36 mesiacov v roku 2007,
- 45 mesiacov v roku 2008,
- 54 mesiacov v roku 2009,
- 63 mesiacov v roku 2010,
- 72 mesiacov v roku 2011,
- 81 mesiacov v roku 2012,
- 90 mesiacov v roku 2013,
- 99 mesiacov v roku 2014.

Ženám, ktorých pôvodný dôchodkový vek bol stanovený na 54 rokov a tento vek dovŕšia v období od 1.1.2004 do 31.12.2013, sa určí dôchodkový vek pripočítaním nasledovného počtu kalendárnych mesiacov k veku 54 rokov:

- 9 mesiacov v roku 2004,
- 18 mesiacov v roku 2005,
- 27 mesiacov v roku 2006,
- 36 mesiacov v roku 2007,
- 45 mesiacov v roku 2008,
- 54 mesiacov v roku 2009,
- 63 mesiacov v roku 2010,
- 72 mesiacov v roku 2011,
- 81 mesiacov v roku 2012,
- 90 mesiacov v roku 2013.

⁴⁸ KASANICKÁ, Kornélia, Edita VOJTEKOVÁ a Michal NALEVANKO. *Nemocenské, dôchodkové poistenie a starobné dôchodkové poistenie (příklady a výpočty)*: praktický zborník. Košice: ASERTÍV, 2005. 63 s. ISBN 80-968322-7-1. s. 34.

⁴⁹ Spracované podľa zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, § 65 odst. 4 - 8

Ženám, ktorých pôvodný dôchodkový vek bol stanovený na 55 rokov a tento vek dovŕšia v období od 1.1.2004 do 31.12.2012, sa určí dôchodkový vek pripočítaním nasledovného počtu kalendárnych mesiacov k veku 55 rokov:

- 9 mesiacov v roku 2004,
- 18 mesiacov v roku 2005,
- 27 mesiacov v roku 2006,
- 36 mesiacov v roku 2007,
- 45 mesiacov v roku 2008,
- 54 mesiacov v roku 2009,
- 63 mesiacov v roku 2010,
- 72 mesiacov v roku 2011,
- 81 mesiacov v roku 2012.

Ženám, ktorých pôvodný dôchodkový vek bol stanovený na 56 rokov a tento vek dovŕšia v období od 1.1.2004 do 31.12.2010, sa určí dôchodkový vek pripočítaním nasledovného počtu kalendárnych mesiacov k veku 56 rokov:

- 9 mesiacov v roku 2004,
- 18 mesiacov v roku 2005,
- 27 mesiacov v roku 2006,
- 36 mesiacov v roku 2007,
- 45 mesiacov v roku 2008,
- 54 mesiacov v roku 2009,
- 63 mesiacov v roku 2010.

Ženám, ktorých pôvodný dôchodkový vek bol stanovený na 57 rokov a tento vek dovŕšia v období od 1.1.2004 do 31.12.2009, sa určí dôchodkový vek pripočítaním nasledovného počtu kalendárnych mesiacov k veku 57 rokov:

- 9 mesiacov v roku 2004,
- 18 mesiacov v roku 2005,
- 27 mesiacov v roku 2006,
- 36 mesiacov v roku 2007,
- 45 mesiacov v roku 2008,
- 54 mesiacov v roku 2009.

Doba poistenia

Dobou poistenia sa rozumie obdobie, za ktoré bolo odvedené poistné na dôchodkové poistenie. V prípade, že zamestnávateľ za zamestnanca nezaplatil poistné, nemá to vplyv na podmienku zaplattenia poistného u zamestnanca, teda nebudú jeho nároky na dôchodok dotknuté.⁵⁰ Náhradné doby poistenia sa započítavajú, len ak boli získané do 31. decembra 2003.

Doba poistenia je vyjadrená počtom rokov, kedy bola osoba účastná na dôchodkovom poistení. Tento počet rokov sa určuje vydelením súčtu všetkých dní trvania dôchodkového poistenia koeficientom 365. Do doby poistenia patrí aj obdobie, počas ktorého osoba poberala invalidný dôchodok.⁵¹ V § 15 odst. 1 ZSP je uvedené, že za dobu poistenia sa považuje aj doba starostlivosti o dieťa do jeho šiestich rokov alebo o dieťa, ktoré má dlhodobo nepriaznivý zdravotný stav do jeho 18 rokov, pokiaľ daná osoba podala prihlášku na dôchodkové poistenie. Doba štúdia na strednej a vysokej škole, doba poberania podpory v nezamestnanosti sa od 1. januára 2004 už nepovažuje za obdobie dôchodkového poistenia.⁵²

Preukazovanie dôb poistenia sa uskutočňuje prostredníctvom evidenčných listov dôchodkového poistenia, ktoré vyplňa zamestnávateľ a posielajú ich do centrálnej evidencie Sociálnej poisťovne. Vzor evidenčného listu je uvedený v prílohe č. 2. Ako vyplýva z § 231 odst. 1 písm. j) ZSP, povinnosťou zamestnávateľa je odoslať evidenčné listy v lehote do troch dní od skončenia pracovného pomeru alebo odkedy bol uplatnený nárok na dávku.

3.4 Predčasný starobný dôchodok

Predčasný starobný dôchodok je ďalšia z dávok poskytovaných zo starobného poistenia, ktorej účelom je zaistiť občanom príjem v starobe. Nárok na túto dávku vzniká splnením určitých podmienok, ktoré sa líšia pre občanov, ktorí sú poistení iba v prvom pilieri a pre občanov, ktorí sú zapojení aj do druhého piliera.

⁵⁰ KASANICKÁ, Kornélia, Edita VOJTEKOVÁ a Michal NALEVANKO. *Nemocenské, dôchodkové poistenie a starobné dôchodkové poistenie (príklady a výpočty)*: praktický zborník. Košice: ASERTÍV, 2005. 63 s. ISBN 80-968322-7-1, s. 35.

⁵¹ PONGRÁČZOVÁ, Eva a Silvia OŠKOVÁ. *Sociálne zabezpečenie. Aplikčné praktikum*. 1. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2011. 156 s. ISBN 978-80-225-3163-4, s. 47.

⁵² RIEVAJOVÁ, Eva a kol. *Sociálne zabezpečenie*. 1. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2008. 236 s. ISBN 978-80-225-2545-9, s. 94.

Poistenci, ktorí sú dôchodkovo poistení iba v prvom pilieri, majú nárok na predčasný starobný dôchodok podľa § 67 odst. 1 ZSP, pokiaľ boli dôchodkovo poistení aspoň 15 rokov a do odchodu do dôchodku im chýbajú najviac dva roky. Nevyhnutnou podmienkou k získaniu nároku je aj skutočnosť, že výška predčasného starobného dôchodku musí byť vyššia ako je 1,2-násobok životného minima.

Občania, ktorí si na dôchodok sporia aj v druhom pilieri, si môžu uplatniť nárok na predčasný starobný dôchodok pokiaľ boli dôchodkovo poistení aspoň 15 rokov, do dosiahnutia dôchodkového veku im chýbajú maximálne dva roky a výška tejto dávky bude vyššia ako 0,6 - násobok životného minima.⁵³ V súčasnosti je suma životného minima 189,83 EUR (viz. Tab. 3.1).

Tab. 3.1 Sumy predčasného starobného dôchodku k vzniku nároku

<i>Obdobie priznania dôchodku</i>	<i>Suma životného minima</i>	<i>0,6-násobok životného minima</i>	<i>1,2-násobok životného minima</i>
1. január 2009 - 30. jún 2009	178,92 EUR	107,35 EUR	214,70 EUR
1. júl 2009 - 30. jún 2010	185,19 EUR	111,10 EUR	222,20 EUR
1. júl 2010 - 30. jún 2011	185,38 EUR	111,20 EUR	222,40 EUR
1. júl 2011 - 30. jún 2012	189,83 EUR	113,90 EUR	227,80 EUR

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov dostupných z <http://www.socpoist.sk/predcasny-starobny-dochodok/1287s>

3.5 Výška starobného dôchodku

Určenie výšky starobných dôchodkov (SD) sa zakladá na **dobe dôchodkového poistenia (DP)**, **aktuálnej dôchodkovej hodnote (ADH)** a **priemerných osobných mzdových bodoch (POMB)**. Vzorec výpočtu starobného dôchodku možno znázorniť nasledovne:

$$SD = POMB \cdot DP \cdot ADH$$

K tomu, aby sa mohol určiť priemerný osobný mzdový bod, je nutné stanoviť osobné mzdové body dosiahnuté v jednotlivých rokoch **rozhodujúceho obdobia**. Do rozhodujúceho obdobia

⁵³ Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, § 67 odst. 2

patria roky pred rokom, kedy splnil poistenec podmienky k získaniu nároku na starobný dôchodok. Rozhodujúcim obdobím však nie sú roky pred 1. januárom 1994.

V prípade predčasného starobného dôchodku sa podľa § 68 odst. 1 ZSP určí výška tejto dávky rovnako ako v prípade starobného dôchodku, teda ako súčin priemerného osobného mzdového bodu, doby dôchodkového poistenia a aktuálnej dôchodkovej hodnoty, pričom sa tento súčin znižuje o 0,5 % za každých 30 dní odo dňa vzniku nároku na predčasný starobný dôchodok do dosiahnutia dôchodkového veku.

3.5.1 Základné pojmy⁵⁴

Osobný mzdový bod

Osobný mzdový bod sa vypočíta ako podiel osobného vymeriavacieho základu a všeobecného vymeriavacieho základu. Zaokrúhľuje sa na 4 desatinné miesta nahor. Ak trvalo obdobie platenia poistného celý rok, za toto obdobie patrí tzv. paušálny osobný mzdový bod vo výške 0,3.

Osobným vymeriavacím základom je súčet zárobkov za daný kalendárny rok podliehajúcich dani zo mzdy bez jej odčítania v období do 1. januára 1993. Od tohto obdobia až do 31. decembra 2003 je to úhrn vymeriavacích základov, z ktorých bolo platené poistné na dôchodkové zabezpečenie a od 1. januára 2004 predstavuje osobný vymeriavací základ súčet vymeriavacích základov, z ktorých bolo zaplatené poistné na dôchodkové poistenie.

Všeobecný vymeriavací základ

ZSP charakterizuje v § 11 odst. 1 všeobecný vymeriavací základ ako 12-násobok priemernej mesačnej mzdy v hospodárstve Slovenskej republiky zistenej Štatistickým úradom Slovenskej republiky (ďalej len „štatistický úrad SR“) za príslušný kalendárny rok. V Tab. 3.2 sú zobrazené výšky všeobecného vymeriavacieho základu od roku 2005 až do roku 2011. Keďže v § 11 odst. 4 ZSP sa uvádza, že suma všeobecného vymeriavacieho základu za príslušný kalendárny rok sa ustanovuje opatrením, ktoré vydáva Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo práce“) podľa údajov štatistického úradu SR najneskôr do 30. apríla kalendárneho roka nasledujúceho po príslušnom kalendárnom roku, pre rok 2011 zatiaľ údaj nie je k dispozícii.

⁵⁴ Spracované podľa zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, § 60 - § 64

Tab. 3.2 Všeobecné vymeriavacie základy na Slovensku v rokoch 2005 - 2011

Rok	Priemerná mesačná mzda	Všeobecný vymeriavací základ
2005	573,39 EUR	6 880,70 EUR
2006	622,75 EUR	7 473,00 EUR
2007	668,73 EUR	8 024,70 EUR
2008	723,03 EUR	8 676,36 EUR
2009	744,50 EUR	8 934,00 EUR
2010	769,00 EUR	9 228,00 EUR
2011	786,00 EUR	...

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov dostupných z <http://www.socpoist.sk/starobny-dochodok/1286s?ids=11&prm1=622>

Priemerný osobný mzdový bod

Priemerný osobný mzdový bod sa určí ako podiel súčtu osobných mzdových bodov, ktoré poistenec získal za jednotlivé roky rozhodujúceho obdobia a doby dôchodkového poistenia získanej v rozhodujúcom období. Priemerný osobný mzdový bod sa zaokrúhľuje na 4 desatinné miesta nahor.

Hodnota priemerného osobného mzdového bodu môže byť najviac 3. Pokiaľ je hodnota nižšia ako 1,25 bodu, tak sa započítava v celej výške. V prípade, že je hodnota od 1,25 do 3, tak sa z tejto hodnoty započítava 84 %.

Aktuálna dôchodková hodnota

Aktuálnu dôchodkovú hodnotu možno zjednodušene charakterizovať ako cenu za jeden osobný mzdový bod vyjadrenú v eurách, ktorá je platná v dobe vzniku nároku na výplatu dôchodkovej dávky. Dôchodková hodnota sa každoročne od 1. januára upravuje indexom rastu miezd a zaokrúhľuje sa na štyri desatinné miesta nahor. Jej výšku stanovuje ministerstvo práce opatrením uverejneným v Zbierke zákonov. Aktuálna dôchodková hodnota pre rok 2011 je 9,5756 EUR a v roku 2012 sa zvýšila na 9,8182 EUR.

3.5.2 Výkon zárobkovej činnosti po vzniku nároku

Na Slovensku platí, že poistenec, ktorý poberá starobný dôchodok, môže súčasne aj pracovať. Avšak poberatelia predčasných starobných dôchodkov nemôžu zároveň i vykonávať

zárobkovú činnosť. Od 1. januára 2011 sa musia rozhodnúť, či si vyberú prácu alebo penziu. Pokiaľ by sa poberateľ predčasného dôchodku zamestnal, Sociálna poisťovňa mu dôchodok prestane vyplácať do doby, kým ukončí zárobkovú činnosť alebo ak dosiahne dôchodkový vek. Po opätovnom vzniku nároku má právo na zvýšenie dávky rovnakým spôsobom, ako je to v prípade poistencov, ktorí už môžu poberať starobný dôchodok.

Pokiaľ poistenec vykonáva zárobkovú činnosť aj po tom, čo splnil podmienky nároku na starobný dôchodok, pričom túto dávku nepoberá, má nárok na zvýšenie starobného dôchodku o hodnotu súčinu osobných mzdových bodov, ktoré po vzniku nároku na dôchodok získal a aktuálnej dôchodkovej hodnoty. Táto suma sa ešte zvýši za každých 30 dní, čo trvalo dôchodkové poistenie po vzniku nároku o 0,5 %.

U poistencov, ktorí vykonávajú zárobkovú činnosť a súčasne poberajú starobný dôchodok, dochádza k zvýšeniu ich starobného dôchodku pričítaním polovice hodnoty súčinu osobných mzdových bodov a aktuálnej dôchodkovej hodnoty platnej ku dňu, ktorý nasleduje po dni, kedy dôchodkové poistenie zaniklo.⁵⁵

3.5.3 Valorizácia dôchodkov

Dôchodkové dávky na Slovensku, podobne ako v Českej republike, sa pravidelne valorizujú. Princíp zvyšovania dôchodkov je definovaný v § 82 ZSP. Zvyšovanie podľa tohto zákona je závislé na priemernom raste spotrebiteľských cien a taktiež na raste priemernej mzdy, ktoré vykázal štatistický úrad SR za prvý polrok kalendárneho roka predchádzajúceho roku, v ktorom dochádza k zvyšovaniu dôchodkov. K zvýšeniu dochádza vždy od 1. januára, pričom percento, o ktoré sa dávky zvýšia, sa určí ako súčet polovice percenta rastu cien a polovice percenta rastu priemernej mzdy.

Percento zvýšenia dôchodkov určuje ministerstvo práce opatrením, ktoré je uverejnené v zbierke zákonov. V roku 2012 sa dávky dôchodkového poistenia zvyšujú o 3,3 %. Za účelom spravodlivejšieho zvyšovania jednotlivých dôchodkov bolo v záujme vlády zmeniť princíp valorizácie dávok z percentuálneho zvyšovania na navýšenie o pevnú čiastku. Od roku 2012 sa tak mali dôchodky zvýšiť už o pevnú čiastku, presnejšie o 14,1 EUR. Tento návrh však parlamentom neprešiel, preto sa dôchodky naďalej zvyšujú percentuálne.

⁵⁵ PONGRÁČZOVÁ, Eva a Silvia OŠKOVÁ. *Sociálne zabezpečenie. Aplikčné praktikum*. 1. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2011. 156 s. ISBN 978-80-225-3163-4. s. 55 - 64.

3.6 Starobné dôchodkové sporenie

Starobné dôchodkové sporenie označované aj ako druhý pilier dôchodkového systému, spočíva v tom, že sporiteľ si šetrí na osobnom účte peniaze s cieľom zaistiť si spoločne so starobným dôchodkom príjem v starobe. Osobné účty vedú dôchodkové správčovské spoločnosti (ďalej len „správčovské spoločnosti“), ktorých výber je na slobodnom rozhodnutí občana.

3.6.1 Princíp starobného dôchodkového sporenia

Princíp druhého piliera je založený na tom, že časť príspevkov, ktoré plynuli na starobné poistenie do Sociálnej poisťovne v rámci prvého piliera, sa prevedie na jeho osobný dôchodkový účet. Teda z dôchodkových odvodov vo výške 18 % z vymeriavacieho základu, ktoré by plynuli len do Sociálnej poisťovne, odvedie občan na starobné poistenie iba polovicu, čiže 9 %. Zvyšných 9 %, ktoré za zamestnanca platil zamestnávateľ, pôjde do správčovskej spoločnosti na osobný dôchodkový účet. Tieto peniaze správčovská spoločnosť investuje na kapitálovom trhu a tým by ich mala zhodnotiť. Je však zrejmé, že s investovaním peňazí je spojené vždy aj riziko. Čím vyššie je riziko, tým vyššie zhodnotenie možno očakávať, ale taktiež aj väčšiu možnú stratu. Každý z dôchodkových fondov investuje cenné papiere v rozličných správčovských spoločnostiach. Preto, ak by klesla hodnota niektorého cenného papiera, nebude to mať výrazný vplyv na hodnotu celého dôchodkového fondu.⁵⁶

3.6.2 Dôchodkové fondy

Podľa ustanovenia § 72 odst. 4 zákona o starobnom dôchodkovom sporení musí každá správčovská spoločnosť vytvárať tri typy dôchodkových fondov:

- rastový dôchodkový fond,
- vyvážený dôchodkový fond,
- konzervatívny dôchodkový fond.

⁵⁶ ŠKROVÁNKOVÁ, Lea a Petra Škrovánková. *Dôchodkové, zdravotné a nemocenské poistenie*. 1. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2010. 126 s. ISBN 978-80-225-2924-2. s. 21 - 22.

Na základe novely zákona o starobnom dôchodkovom sporení⁵⁷ vznikne od 1. apríla 2012 aj štvrtý dôchodkový fond, tzv. indexový, ktorý bude kopírovať finančný index vybraný správcovskou spoločnosťou. Rovnako vyplýva z tejto novely i zmena názvov jednotlivých fondov s účinnosťou od 1. apríla 2012. Konzervatívny dôchodkový fond sa tak zmení na dlhopisový, vyvážený na zmiešaný a nový názov rastového dôchodkového fondu bude akciový.

Jednotlivé dôchodkové fondy sa odlišujú mierou rizika zhodnotenia majetku, použitými finančnými nástrojmi, prostredníctvom ktorých má byť zabezpečené zhodnotenie majetku a vytvoreným portfóliom.⁵⁸

Rastový dôchodkový fond je určený tým sporiteľom, ktorým ostáva ešte relatívne dlhý čas do odchodu do dôchodku, minimálne 15 rokov. Je najrizikovejším fondom vzhľadom k tomu, že do akcií môže byť investovaných až 80 % hodnoty majetku. Zo všetkých dôchodkových fondov má však najlepšie predpoklady na čo najvyššiu výnosnosť.

Vyvážený dôchodkový fond je pre sporiteľov, ktorým chýba do dôchodku minimálne 7 rokov. Je menej rizikový, keďže do peňažných investícií a dlhopisov musí byť investovaná aspoň polovica majetku vo fonde.

Konzervatívny dôchodkový fond je určený predovšetkým pre sporiteľov, ktorí majú krátko do dôchodkového veku a pre tých, ktorí nechcú podstúpiť príliš vysoké riziko vyplývajúce z investovania do akcií. Z toho dôvodu môže byť majetok v tomto fonde použitý iba na peňažné a dlhopisové investície.⁵⁹

3.7 Doplnkové dôchodkové sporenie

Tretím pilierom dôchodkového zabezpečenia je dôchodkové sporenie, ktorým si občan môže dobrovoľne zvýšiť svoj dôchodok vychádzajúci mu z prvých dvoch pilierov. Príspevky odvádzané do tretieho piliera je možné si odrátať od daňového základu vo výške 19 %, občan si môže teda znížiť aj daňový základ. Občania, ktorí sú zapojení do tretieho piliera, môžu

⁵⁷ Zákon č. 334/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov - zavádza niekoľko nových prvkov do 2. piliera účinných od 1. novembra 2011, resp. 1. apríla 2012

⁵⁸ Zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 72 odst. 5

⁵⁹ RIEVAJOVÁ, Eva a kol. *Sociálne zabezpečenie*. 1. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2008. 236 s. ISBN 978-80-225-2545-9. s. 102.

nasporené peňažné prostriedky dostávať buď v podobe starobného dôchodku, odstupného alebo jednorazového vyrovnania. Na tretí pilier môže zamestnancovi prispievať aj jeho zamestnávateľ, pričom ich výška je väčšinou upravená v kolektívnej zmluve v rozsahu, akom určuje zákon. Zamestnanec, ktorý sa rozhodol pre tretí pilier dôchodkového zabezpečenia, má založený osobný účet v jednej z doplnkových dôchodkových spoločností. Doplnkové dôchodkové sporenie je charakteristické určitými princípmi:

- **princíp zamestnávateľsko-zamestnanecký**, ktorý spočíva v previazanosti účasti zamestnanca a jeho zamestnávateľa na doplnkovom dôchodkovom sporení,
- **princíp štátnej podpory** spočívajúci v daňovom zvýhodnení,
- **princíp dobrovoľného rozhodnutia** stať sa účastníkom tretieho piliera,
- **minimálne riziko**, keďže doplnková dôchodková spoločnosť nesmie ohroziť príjmy dávok nesprávnym investovaním peňažných prostriedkov,
- **kapitalizačný princíp** - doplnková dôchodková spoločnosť investuje peňažné prostriedky a tým ich zhodnocuje v prospech poistencov, avšak môže investovať len v rámci podmienok stanovených zákonom,
- **ochrana práv poistencov**,
- **príspevkovo definovaný dávkový plán**, ktorý je založený na tom, že výška príspevku je daná rozhodnutím každého účastníka a výška dôchodku sa počíta z nasporenej sumy v čase žiadania o dávku.⁶⁰

⁶⁰ ŠKROVÁNKOVÁ, Lea a Petra ŠKROVÁNKOVÁ. *Dôchodkové poistenie*. 1. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2011. 112 s. ISBN 978-80-225-3187-0. s. 29 - 31.

4 POROVNANIE VÝŠKY STAROBNÝCH DÔCHODKOV

V nasledujúcom texte bude pozornosť sústredená predovšetkým na ukazovatele demografie, ktorá veľmi úzko súvisí s vývojom systému dôchodkového zabezpečenia, ďalej na porovnanie priemernej výšky starobného dôchodku, výdavkov na starobné dávky a počtu vyplatených starobných dôchodkov v Českej a Slovenskej republike.

4.1 Demografická situácia v ČR a SR a jej vplyv na dôchodkové systémy

Ukazovatele demografickej situácie výrazne ovplyvňujú fungovanie a princípy dôchodkových systémov, v našom prípade systém starobných dôchodkov v ČR a SR.

Dôchodkové systémy sa v súčasnosti stavajú na odpor dvom veľkým demografickým výzvam. Jednou z nich je nízka miera pôrodnosti a jej trvalé znižovanie a druhou je neustále sa zvyšujúci priemerný vek dožitia, s čím súvisí dlhšie poberanie starobnej dávky ľuďmi v dôchodkovom veku, zvyšovanie nákladov ako na jedného dôchodcu, tak na celý dôchodkový systém. Trvalé znižovanie miery pôrodnosti bude mať do budúcnosti za následok pokles ekonomicky aktívnych osôb a teda prispievateľov na dôchodky a tým pádom aj pokles príjmov systému. Miera pôrodnosti predstavuje porovnanie celkového počtu narodených detí k strednému stavu obyvateľstva v danom roku. V Českej republike bola v roku 2010 hodnota ukazovateľa miery pôrodnosti 11,1. Rovnaká hodnota bola zaznamenaná aj v Slovenskej republike. V porovnaní s rokom 2009 klesla miera pôrodnosti v oboch krajinách o 0,2. Stredná dĺžka života predstavovala v roku 2010 u mužov 71,62 rokov a u žien 78,84 rokov. V porovnaní s rokom 2005 sa zvýšila u oboch pohlaví o viac ako jeden rok.

Koncom roka 2010 mala Česká republika 10 532 770 obyvateľov. Celkový prírastok obyvateľstva predstavoval 25 957 obyvateľov oproti roku 2009 (viz. Tab. 4.1). Slovenská republika mala k 31. 12. 2010 celkom 5 435 273 obyvateľov. V porovnaní s rokom 2009 počet obyvateľov stúpol o 10 348 (viz. Tab. 4.2).

Tab. 4.1 Počet obyvateľov v Českej republike

Obyvateľstvo ČR	Rok					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ženy	5 248 431	5 261 005	5 298 196	5 331 165	5 349 616	5 363 971
Muži	5 002 648	5 026 184	5 082 934	5 136 377	5 157 197	5 168 799
Celkom	10 251 079	10 287 189	10 381 130	10 467 542	10 506 813	10 532 770

Zdroj: Český statistický úrad, Česká republika od roku 1989 v číslech

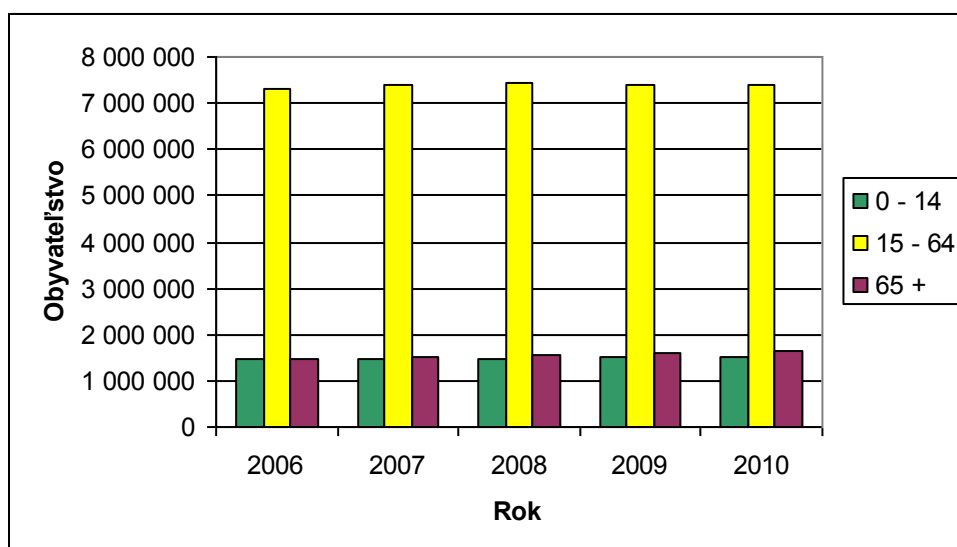
Tab. 4.2 Počet obyvateľov v Slovenskej republike

Obyvateľstvo SR	Rok					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ženy	2 773 308	2 775 353	2 777 871	2 782 450	2 787 987	2 793 033
Muži	2 615 872	2 618 284	2 623 127	2 629 804	2 636 938	2 642 240
Celkom	5 389 180	5 393 637	5 400 998	5 412 254	5 424 925	5 435 273

Zdroj: Štatistický úrad SR, Slovstat

Z predchádzajúcich tabuliek vyplýva, že v ČR aj SR majú v obyvateľstve väčšie zastúpenie ženy ako muži. V Českej republike je žien približne o 200 000 viac ako mužov, v Slovenskej republike je každoročne v priemere o 150 000 žien viac ako mužov. Vo vývoji počtu obyvateľov Českej republiky možno sledovať v posledných rokoch rapídne spomalenie v medziročných prírastkoch obyvateľstva. Kým v rokoch 2007 a 2008 bol tento prírastok takmer 100 000 obyvateľov, v roku 2009 a 2010 sa zvýšil počet obyvateľov medziročne v priemere o 30 000. Podľa predpovedí demografov, ak bude tento trend pokračovať, do roku 2050 by mala mať Česká republika o milión obyvateľov menej ako má v súčasnosti. Obyvateľstvo Slovenskej republiky sa zvyšuje medziročne približne rovnakým tempom.

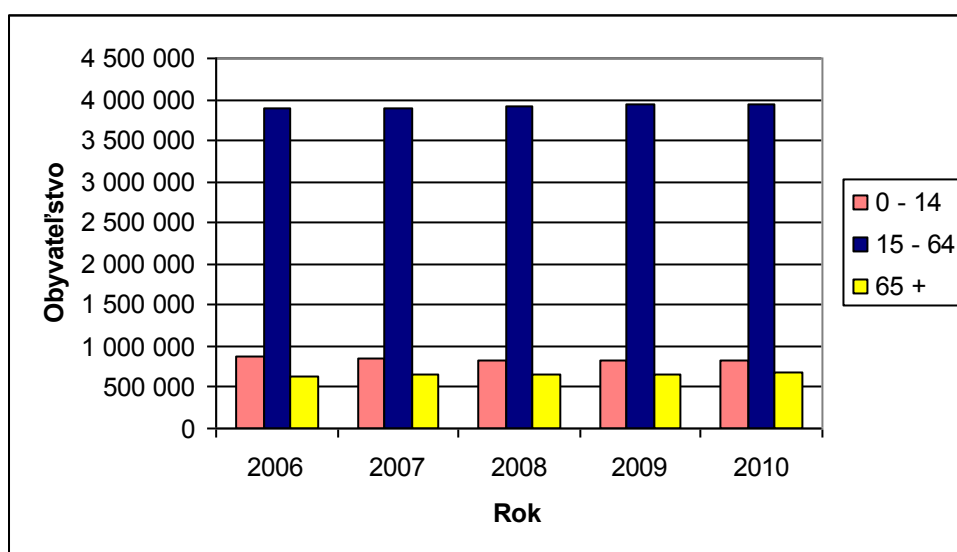
Následkom zvyšujúceho sa priemerného veku dožitia a znižujúceho sa počtu narodených detí dochádza aj k zmene štruktúry obyvateľstva podľa vekových skupín. V nasledujúcich grafoch možno sledovať, ako sa rokoch 2006 - 2010 vyvíjal počet jednotlivých vekových skupín obyvateľstva.

Graf 4.1 Počet obyvateľov podľa vekových skupín v Českej republike

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov dostupných z http://www.czso.cz/cz/cr_1989_ts/0101.pdf

Kým v roku 2006 bolo v ČR vo veku 65 a viac rokov 1 482 437 obyvateľov, v roku 2010 bol ich počet o 153 389 obyvateľov viac ako v roku 2006, čo je viac ako 15 % z celkového počtu obyvateľov. Priemerný medziročný prírastok obyvateľstva v poproduktívnom veku v danom období bol 38 347 obyvateľov. Na rozdiel od rýchlo sa zvyšujúceho počtu starších obyvateľov, počet detí vo veku do 14 rokov sa od roku 2006 do roku 2010 zvýšil o 38 628. Problém nastane, ak tento trend bude aj naďalej pokračovať, pretože o niekoľko rokov by na dôchodcov nepracoval dostatočný počet občanov a chýbali by finančné prostriedky na starobné dôchodky.

Graf 4.2 Počet obyvateľov podľa vekových skupín v Slovenskej republike

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov dostupných z Českého štatistického úradu, Štatistického úradu SR

Vo vývoji obyvateľstva Slovenskej republiky, na rozdiel od Českej republiky, možno sledovať, že podiel detskej zložky (vo veku do 14 rokov) sa každoročne znižuje a nedochádza k prírastku, ale naopak k úbytku. Kým v roku 2006 bolo v tejto vekovej skupine 870 622 obyvateľov, v roku 2010 to bolo 830 457 obyvateľov, čo je pokles o viac ako 40 000 obyvateľov. Priemerný medziročný prírastok obyvateľov v poproduktívnom veku v rokoch 2006 - 2010 bol 8 271.

K závažným faktorom, ktoré ovplyvňujú dôchodkový systém, patrí aj priemerný vek občanov, ktorý charakterizuje starnutie obyvateľstva a s tým spojené zvyšovanie veku odchodu do dôchodku. V nasledujúcej tabuľke je znázornený vývoj priemerného veku a indexu starnutia obyvateľov ČR a SR v rokoch 2005 - 2010.

Tab. 4.3 Priemerný vek a index starnutia v ČR a SR

Rok	Priemerný vek		Index starnutia	
	ČR	SR	ČR	SR
2005	40,0	37,41	97,0	116,34
2006	40,2	37,71	100,2	122,07
2007	40,3	37,99	102,4	127,99
2008	40,5	38,25	105,1	133,6
2009	40,6	38,49	107,0	137,78
2010	40,8	38,73	107,8	141,68

Zdroj: Český statistický úřad, Štatistický úrad SR

Priemerný vek obyvateľov ČR predstavoval v roku 2005 presne 40 rokov, zatiaľ čo v SR dosiahol priemerný vek v danom roku takmer 37,5 rokov. Priemerný vek obyvateľov v SR aj ČR sa každoročne vyvíja približne rovnakým tempom, priemerne o 0,2 roka. V roku 2010 bol priemerný vek českej populácie takmer 41 rokov a priemerný vek Slovákov dosiahol v tom istom roku skoro 39 rokov. Možno teda skonštatovať, že české aj slovenské obyvateľstvo postupne starne, pričom obyvateľstvo v ČR je v porovnaní so SR staršie o 2 roky.

Index starnutia je demografický ukazovateľ, ktorý vyjadruje, aký je počet osôb vo veku 65 rokov a viac na 100 detí vo veku 0 až 14 rokov. Vplyvom už spomínaného zvyšovania počtu občanov v poproduktívnom veku a znižovania podielu skupiny občanov do 14 rokov, sa index starnutia každoročne zvyšuje ako v SR, tak aj v ČR. V roku 2005 dosiahol index starnutia v ČR 97, zatiaľ čo v roku 2010 bola jeho hodnota 107,8. V SR sa index starnutia zvyšuje rýchlejšie ako v ČR. Kým v roku 2005 bola hodnota tohto indexu 116,34 bodov, v roku 2010 bola v porovnaní s rokom 2005 o 25,34 bodov vyššia. Oproti roku 2009 sa index starnutia v SR zvýšil o 3,9 bodu na 141,68. To znamená, že na 100 detí vo veku 0 - 14 rokov pripadlo 141,68 obyvateľov vo veku nad 65 rokov.

4.2 Výška starobných dôchodkov

Výška starobného dôchodku v Čechách aj na Slovensku sa odvíja od viacerých faktorov. Je závislá od doby dôchodkového poistenia, od dôchodkového veku, v ktorom sa občan rozhodne odísť do dôchodku a od ďalších faktorov a koeficientov, ktoré sú potrebné k výpočtu výšky starobného dôchodku.

V nasledujúcej tabuľke je prehľad o priemerných výškach vyplácaných starobných dôchodkov v Českej a Slovenskej republike. Údaje v tabuľke sú uvedené v menách daných krajín.

Tab. 4.4 Priemerná mesačná výška starobných dôchodkov v Českej a Slovenskej republike

Rok	Priemerná výška	
	ČR (v Kč)	SR (v EUR)
2006	8 187	273,05
2007	8 747	294,93
2008	9 638	313,05
2009	10 045	339,73
2010	10 123	352,54
2011	10 552	362,08

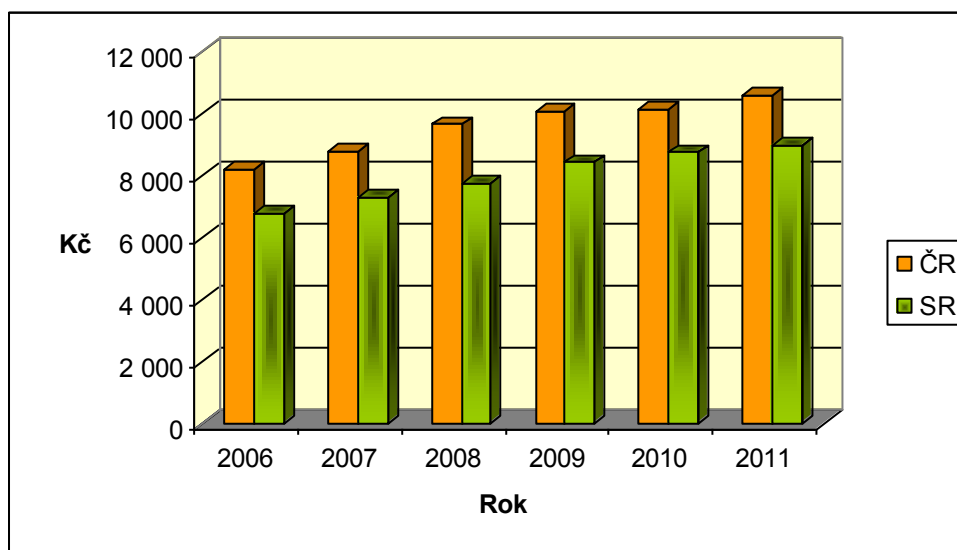
Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov dostupných z Českého štatistického úradu, Štatistického úradu SR

Priemerná výška starobného dôchodku v roku 2011 v Českej republike bola 10 522 Kč. Oproti predchádzajúcemu roku sa zvýšila o 429 Kč. Pokiaľ bude porovnaná priemerná výška starobného dôchodku v roku 2011 s rokom 2006, možno sledovať, že sa priemerná starobná dávka zvýšila o 2 365 Kč. Každoročné zvyšovanie výšky starobného dôchodku je spôsobené valorizáciou. Dôchodca na Slovensku poberal v roku 2011 starobný dôchodok priemerne vo výške 362,08 EUR. V porovnaní s rokom 2010 to bol nárast o 9,54 EUR. V roku 2006 predstavovala priemerná výška starobnej dávky vyplácanej na Slovensku 273,05 EUR, čo bolo o 89,03 EUR menej ako v roku 2011.

Pre lepšie zobrazenie porovnania priemernej výšky vyplácaných starobných dôchodkov v Českej a Slovenskej republike je možné znázorniť priemerné výšky v jednej mene, v tomto prípade v českých korunách (viz. Graf 4.3).⁶¹

⁶¹ Pre účely tejto práce bol na prepočet použitý konverzný kurz stanovený Českou národnou bankou platný k 2.4.2012
1 EUR = 24,770 CZK

Graf 4.3 Priemerná mesačná výška starobných dôchodkov v ČR a SR

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov dostupných z Českého statistického úradu, Štatistického úradu SR

Na základe uvedeného grafu je možné skonštatovať, že dôchodcovia v Českej republike majú vyššie starobné dávky ako dôchodcovia na Slovensku, možno teda predpokladať, že majú zabezpečený vyšší životný štandard. V roku 2011 bola priemerná výška starobného dôchodku v ČR vyššia o 1 583 Kč oproti priemernej výške tejto dávky v SR. Najvýraznejší rozdiel vo výške bol v roku 2008, kedy v ČR bola priemerná výška dávky o 1 884 Kč vyššia ako na Slovensku. Výška starobného dôchodku v ČR bola v rokoch 2006 - 2011 vyššia oproti SR priemerne o 1 559 Kč.

S výškou starobného dôchodku súvisia aj výdavky na starobné dôchodky. Keďže starobné dôchodky sa každoročne valorizujú, obyvateľov v poproduktívnom veku pribúda a demografickým trendom je zvyšovanie priemerného veku dožitia, výdavky na starobné dôchodky sa neustále a rýchlym tempom zvyšujú. To má za následok veľké zaťaženie štátneho rozpočtu, pretože výdavky a príjmy do systému sa zvyšujú nepriamo úmerne.

Česká republika vynaložila v roku 2011 na dôchodkové dávky, konkrétne na starobné dôchodky, finančné prostriedky vo výške takmer 285 miliárd Kč, čo predstavovalo oproti predchádzajúcemu roku nárast o viac ako 18 miliárd Kč (viz Tab. 4.5). Ak bude porovnaná výška výdavkov v roku 2011 s výškou týchto výdavkov v roku 2006, z komparácie vyplýva, že v priebehu piatich rokov došlo k zvýšeniu v tejto oblasti o necelých 100 miliárd Kč. Súvisí to na jednej strane s tým, že výška dôchodkov sa pravidelne valorizuje, každým rokom je teda výška vyplácaného dôchodku vyššia, na druhej strane je to však zapríčinené aj nárastom poberateľov starobných dávok.

Tab. 4.5 Výdavky na starobné dôchodky v ČR (v mil. Kč)

Rok	Výdavky
2006	188 949
2007	203 933
2008	222 105
2009	243 636
2010	265 986
2011	284 614

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov dostupných z <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/informacni-materialy/statisticke-rocenky.htm>

Tab. 4.6 Výdavky na starobné dôchodky v SR (v mil. EUR)

Rok	Výdavky
2006	2 910,51
2007	3 191,51
2008	3 441,36
2009	3 835,61
2010	3 997,85
2011	4 099,42

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov dostupných z <http://www.socpoist.sk/kumulativne-vydavky-na-dochodkove-davky/1645s>

Výdavky na dávky starobných dôchodcov boli na Slovensku v roku 2011 vynaložené vo výške približne 4 100 miliónov EUR. V porovnaní s rokom 2010 to bol nárast o 100 miliónov EUR. V roku 2006 bola výška týchto výdavkov v SR o takmer 1 200 miliónov nižšia ako v roku 2011. Priemerný medziročný nárast vo výdavkoch na starobné dávky v rokoch 2006 - 2011 bol 238 miliónov EUR.

Keďže, ako už bolo spomínané, obyvateľstvo starne, dochádza k zmene počtu vyplácaných dôchodkov. Každoročne sa tento počet zvyšuje, pričom v Českej republike sa v časovom horizonte posledných šiestich rokov zvýšil o niekoľko stotisíc vyplatených dôchodkov (viz. Tab. 4.7).

Tab. 4.7 Počet vyplatených starobných dôchodkov v ČR

Rok	Vyplatené starobné dôchodky
2006	1 420 019
2007	1 452 023
2008	1 488 164
2009	1 530 486
2010	1 645 436
2011	1 723 636

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov dostupných z <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/statistiky/duchodova-statistika/>

Kým v roku 2006 Česká správa sociálneho zabezpečenia vyplatila 1 420 019 starobných dôchodkov, o tri roky neskôr, teda v roku 2009 to bolo o vyše 100 000 starobných dôchodkov viac. K 31.12. 2011 bolo v Českej republike vyplatených viac ako 1 700 000 starobných dôchodkov, čo predstavuje nárast oproti roku 2006 o približne 300 000 dávok.

V nasledujúcej tabuľke je zobrazený prehľad o počte vyplatených starobných dávok v Slovenskej republike.

Tab. 4.8 Počet vyplatených starobných dôchodkov v SR

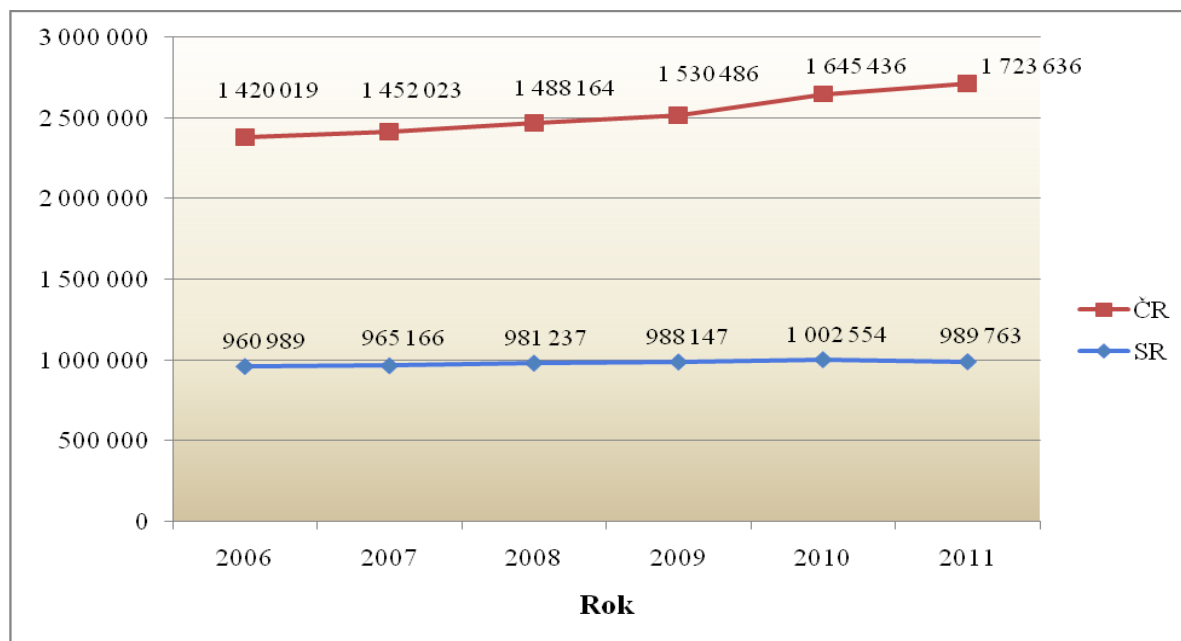
Rok	Vyplatené starobné dôchodky
2006	960 989
2007	965 166
2008	981 237
2009	988 147
2010	1 002 554
2011	989 763

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov dostupných z <http://www.socpoist.sk/pocet-vyplacanych-dochodkov--v-mesiacoch-/3150s>

Hoci na Slovensku, rovnako ako v ČR, obyvatel'ov v poproduktívnom veku pribúda a dožívajú sa vyššieho veku, medziročný nárast počtu vyplácaných starobných dávok nie je hrozivo vysoký. Priemerné medziročné zvýšenie v rokoch 2006 - 2011 predstavovalo nárast o 5 755 vyplatených starobných dôchodkov. Ročne sa na Slovensku vyplatí približne 980 000 starobných dôchodkov. V roku 2010 prekročil počet týchto dávok jeden milión, no v ďalšom roku ich počet klesol o viac ako 10 000. Súvisí to so zmenou, ktorá je spojená s vyplácaním

predčasných starobných dôchodkov. Od 1. januára 2011 si museli poberatelia predčasných starobných dôchodkov vybrať penziu alebo prácu. Občanom, ktorí sa rozhodli naďalej pracovať, sa výplata dávky pozastavila a počet vyplácaných starobných dôchodkov tak oproti predchádzajúcemu roku klesol.

Graf 4.4 Počet vyplatených starobných dôchodkov v ČR a SR

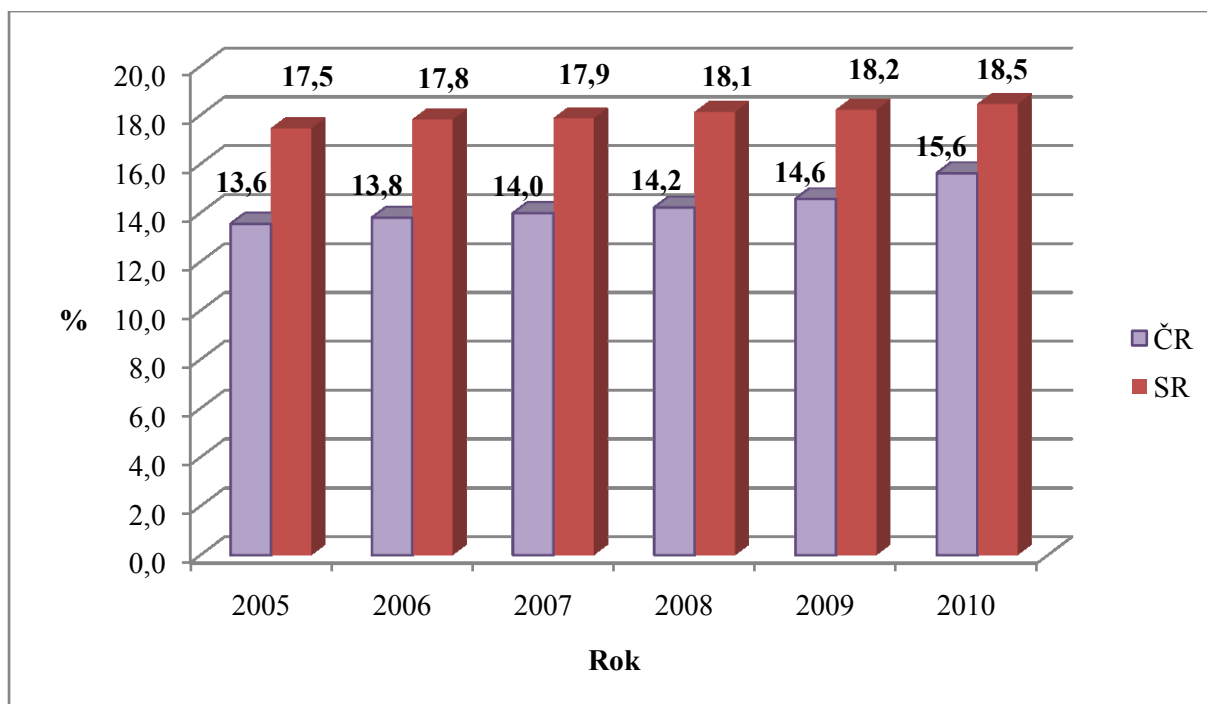
Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov dostupných z Českej správy sociálneho zabezpečenia, Sociálnej poisťovne

Pokiaľ bude porovnaný vývoj počtu vyplácaných starobných dôchodkov v jednotlivých rokoch v Českej a v Slovenskej republike, možno sledovať, že v ČR stúpa počet vyplatených starobných dávok rýchlejšie ako v SR. Viditeľný je predovšetkým medziročný nárast vyplatených dávok v ČR v roku 2010 oproti roku 2009, kedy bolo vyplatených o približne 110 000 starobných dôchodkov viac. V SR predstavoval medziročný nárast v roku 2010 14 407 starobných dôchodkov. V roku 2011 došlo na Slovensku k poklesu vyplatených starobných dôchodkov oproti predchádzajúcemu roku, konkrétne bolo vyplatených o 12 791 starobných dávok menej.

Predchádzajúci graf a z neho vyplývajúce porovnanie nie je však dostatočné k objektívnej komparácii počtu poberateľov starobných dôchodkov v ČR a SR. Keďže Česká republika má dvojnásobný počet obyvateľov oproti Slovenskej republike, je zřejmé, že aj počet starobných dôchodcov bude vyšší. Z toho dôvodu je nevyhnutné vyjadriť počet poberateľov starobnej

dávky k celkovému počtu obyvateľov v percentách a následne toto percentuálne vyjadrenie porovnať (viz. Graf 4.5).

Graf 4.5 Počet poberateľov starobných dôchodkov z počtu obyvateľov v ČR a SR (v %)

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov dostupných z Českého statistického úradu, Štatistického úradu SR

Na základe údajov vyplývajúcich z grafického zobrazenia možno skonštatovať, že na Slovensku je väčší počet osôb poberajúcich starobný dôchodok vzhľadom k celkovému počtu obyvateľov ako v Českej republike. Kým v Českej republike v roku 2010 predstavovali poberatelia starobných dávok 15,6 % z celkového počtu obyvateľov ČR, na Slovensku v tom istom roku tvoril počet poberateľov 18,5 % z počtu obyvateľov SR. Možno sledovať, že od roku 2005 sa rozdiel v percentom zastúpení poberateľov v ČR a SR výrazne nemení, Slovenská republika má každoročne o 3 - 4 % občanov poberajúcich starobný dôchodok viac ako Česká republika. Nemožno však zabudnúť, že je to porovnanie poberateľov vzhľadom k celkovej veľkosti obyvateľstva danej krajiny v percentuálnom zobrazení, nie v číslach.

Príklad výpočtu výšky starobného dôchodku v ČR

Pre názorné zobrazenie výpočtu výšky starobného dôchodku a toho, ako sa zmení výška vyplácaného dôchodku, ak osoba začne poberať dávku hneď po získaní nároku alebo ju nezačne poberať hneď, ale ďalej pracuje a o priznanie dôchodku požiada neskôr, si možno

uviesť dva typy príkladov. Ide o jednu a tú istú ženu, rozdiel je len v dobe, kedy požiadala o priznanie dôchodkovej dávky.

Príklad 1

Žena dovŕšila dôchodkový vek 13. júna 2011 a k danému dňu získala 14 686 dní doby poistenia, čo je 40 rokov a 86 dní. Od tohto dátumu začala poberať starobný dôchodok. Výpočet starobného dôchodku sa uskutoční sčítaním základnej a percentnej výmery. Výška základnej výmery (ZV) je totožná pre všetkých poberateľov starobných dôchodkov a pre rok 2011 je jej výška 2 230 Kč. Výška percentnej výmery (PV) je za každý celý rok doby poistenia (DP) 1,5 % z výpočtového základu (VZ). VZ danej ženy je 19 212 Kč a určuje sa nasledovne: najskôr sa zistia vymeriavacie základy za jednotlivé roky rozhodujúceho obdobia (v tomto prípade sú rozhodujúcim obdobím roky 1986 - 2010). Tie sa ďalej vynásobia koeficientom nárastu všeobecného vymeriavacieho základu a z toho sa získajú ročné vymeriavacie základy. Ročné vymeriavacie základy sa sčítajú a ich úhrn sa použije na výpočet osobného vymeriavacieho základu. Po jeho redukcii sa získa výpočtový základ. Starobný dôchodok sa vypočíta podľa nasledujúceho vzorca:

$$SD1 = ZV + PV$$

$$SD1 = ZV + \{(DP \cdot 1,5) / 100\} \cdot VZ$$

$$SD1 = 2\,230 + \{(40 \cdot 1,5) / 100\} \cdot 19\,212$$

$$SD1 = 13\,758 \text{ Kč}$$

Výška starobného dôchodku ženy v roku 2011 bude 13 758 Kč. Od 1. januára 2012 vplyvom valorizácie vzrastie jej dôchodok na 13 983 Kč (základná výmera sa zvýši o 40 Kč a percentná výmera o 1,6 %).

Príklad 2

Žena dovŕšila dôchodkový vek 13. júna 2011. Naďalej však pracovala, tak nepožiadala o vyplácanie starobného dôchodku. Zárobkovú činnosť vykonávala do 31. marca 2012 a o priznanie dôchodku požiadala 1. apríla 2012. K základnej sume starobného dôchodku, ktorá vyšla v predošlom príklade (SD1), je nutné pripočítať ešte zvýšenie percentnej výmery, ktoré žene patrí za výkon zárobkovej činnosti po vzniku nároku na dôchodok. Percentná výmera sa zvyšuje o 1,5 % z VZ za každých 90 dní, čo pracovala. Keďže žena pracovala po vzniku nároku 293 dní, počet dodatočných dôb poistenia (DDP) činí teda tri doby. Výška

dôchodku ženy, ktorá po dosiahnutí dôchodkového veku ďalej pracovala, sa v roku 2012 vypočíta nasledovne:

$$SD2 = SD1 + \{(DDP.1,5)/100\} \cdot VZ$$

$$SD2 = 13\,758 + \{(3.1,5)/100\} \cdot 19\,212$$

$$SD2 = 14\,623 \text{ Kč}$$

Starobný dôchodok bude v tomto prípade predstavovať čiastku 14 623 Kč. Túto sumu je však potrebné ešte upraviť na základe nariadenia vlády o zvýšení dôchodkov v roku 2012 a to zvýšiť základnú výmeru o 40 Kč a percentnú výmeru o 1,6 %, PV teda predstavuje čiastku 12 592 Kč.

$$SD3 = ZV + PV$$

$$SD3 = 2\,270 + 12\,592$$

$$SD3 = 14\,862 \text{ Kč}$$

Výška starobného dôchodku ženy, ktorá odíde do dôchodku v roku 2012, pritom dôchodkový vek dosiahla v roku 2011 a ďalej pracovala, bude 14 862 Kč. V porovnaní so sumou, na ktorú by žena mala nárok v roku 2012 v prípade, ak by odišla do dôchodku v čase dosiahnutia dôchodkového veku, bude takto vypočítaná suma vyššia o 879 Kč.

Príklad výpočtu výšky starobného dôchodku v SR

Rovnako, ako bol uvedený výpočet dávky v ČR, možno uviesť výpočet výšky starobného dôchodku ženy v SR, ktorá začne poberať starobnú dávku hneď po dovŕšení dôchodkového veku a tej istej ženy, pokiaľ po získaní nároku na dôchodok ďalej pracuje a penziu nezačne poberať hneď po vzniku nároku na dôchodok. Dôchodkový vek dosiahne v rovnakom čase a taktiež dosiahne totožnú dobu poistenia ako žena v príklade výpočtu v ČR.

Príklad 1

Žena dovŕšila dôchodkový vek 13. júna 2011. Od tohto dňa začala poberať starobný dôchodok. K danému dátumu získala 14 686 dní doby dôchodkového poistenia, čo je pre účel výpočtu 40,2356 rokov doby dôchodkového poistenia (DP). Hodnota jej priemerného osobného mzdového bodu (POMB) bola 0,9634. POMB sa vypočíta ako podiel úhrnu osobných mzdových bodov a doby dôchodkového poistenia v rozhodujúcom období (rozhodujúcim obdobím sú roky 1984 - 2010). Aktuálna dôchodková hodnota (ADH) pre rok

2011 bola 9,5756 EUR. Výpočet dôchodku sa uskutoční vynásobením priemerného osobného mzdového bodu (POMB) dobou dôchodkového poistenia (DP) a aktuálnou dôchodkovou hodnotou (ADH).

$$SD = POMB \cdot DP \cdot ADH$$

$$SD = 0,9634 \cdot 40,2356 \cdot 9,5756$$

$$SD = 377,90 \text{ EUR (9 361 Kč)}$$

K tejto sume ďalej dostane vianočný príspevok vo výške 47,59 eur.⁶² Od 1. januára 2012 vplyvom valorizácie vzrastie jej dôchodok o 3,3 % na sumu 390,40 EUR.

Príklad 2

Žena dovŕšila dôchodkový vek 13. júna 2011. Naďalej však pracovala, tak nepožiadala o vyplácanie starobného dôchodku. Zárobkovú činnosť vykonávala do 31. marca 2012 a o priznanie dôchodku požiadala 1. apríla 2012. V tomto prípade je POMB 0,9634 a DP 40,2356. Tieto dva parametre sa určia k dátumu, kedy žena dovŕšila dôchodkový vek, teda k 13. júnu 2011. ADH sa určí k dátumu, kedy vznikol nárok na výplatu dôchodkovej dávky, čo je rok 2012. Pre rok 2012 je výška ADH 9,8182 EUR. Najskôr sa uskutoční výpočet základnej sumy starobného dôchodku podľa nasledovného vzorca:

$$SD = POMB \cdot DP \cdot ADH$$

$$SD1 = 0,9634 \cdot 40,2356 \cdot 9,8182$$

$$SD1 = 380,60 \text{ EUR}$$

Keďže žena pracovala aj po dovŕšení dôchodkového veku, je potrebné k tejto sume pripočítať zvýšenie jej starobného dôchodku o hodnotu súčinu ADH a osobných mzdových bodov (OMB), ktoré získala po dovŕšení dôchodkového veku (úhrn OMB od 13. júna 2011 do 31. marca 2012 je 0,6321).

$$\text{Zvýšenie} = 0,6321 \cdot 9,8182$$

Zvýšenie = 6,30 EUR (po zaokrúhlení) - táto suma sa pripočíta k základnej sume SD

$$SD2 = SD1 + \text{Zvýšenie}$$

$$SD2 = 386,90 \text{ EUR}$$

⁶² Vianočný príspevok vypláca Sociálna poisťovňa ako samostatnú štátnu sociálnu dávku, pričom výška tohto príspevku závisí od výšky starobného dôchodku občana v novembri daného roka, v ktorom sa vianočný príspevok vypláca

Ďalšou fázou úpravy výšky starobného dôchodku je zvýšenie o 0,5 % za každých 30 dní, čo žena pracovala po vzniku nároku na dôchodok, ale dávku nepoberala. Po dosiahnutí dôchodkového veku ďalej pracovala 293 dní, patrí jej teda zvýšenie dôchodku o 4,5 %.

$$SD3 = SD2 \cdot 1,045$$

$$SD3 = 404,40 \text{ EUR (po zaokrúhlení na desať eurocentov nahor)}$$

Nakoniec je nutné zvýšiť túto sumu o valorizáciu, pričom v roku 2012 sa zvyšujú dôchodky o 3,3 %.

$$SD4 = 404,40 \cdot 1,033$$

$$SD4 = 417,70 \text{ EUR (10 347 Kč)}$$

Výška starobnej dávky, ktorú bude žena pravidelne poberať, je 417,70 EUR. V porovnaní s tým, ak by dôchodok žena začala poberať už v roku, kedy získala nárok na dôchodok, bude takto vypočítaný dôchodok v roku 2012 vyšší o 27,30 EUR (677 Kč).

Zhrnutie

Výška starobného dôchodku v Českej aj Slovenskej republike každoročne rastie, čo je dôsledkom pravidelnej valorizácie dôchodkov. Keďže oblasť starobných dôchodkov úzko súvisí aj s demografickým vývojom, možno skonštatovať, že Česká aj Slovenská republika sa ubera rovnakým smerom v oblasti demografie. U oboch krajín dochádza k zvyšovaniu priemerného veku dožitia, znižovaniu pôrodnosti, s čím súvisí pribúdanie ľudí v dôchodkovom veku, dlhšie poberanie dávok znamenajúce zvýšenie nákladov na jedného dôchodcu a tým pádom prílišné zaťaženie systému. Priebežný systém sa každoročne dostáva do deficitu a štátom chýbajú finančné prostriedky. Z tohto dôvodu Slovenská republika už uskutočnila v roku 2004 zmenu a reformovala dôchodkový systém. Všetky vyššie spomínané demografické trendy budú ovplyvňovať aj výšku starobných dávok, ktorú sa budú štáty snažiť znížiť, prípadne jej zvyšovanie spomaliť.

Suma starobnej dávky v Českej republike sa určí ako súčet základnej výmery a percentnej výmery. Základná výmera je pre všetkých občanov rovnaká, pričom percentná výmera sa odvíja od výšky zárobku a určí sa percentom z výpočtového základu. Výška starobného dôchodku na Slovensku sa vypočíta ako súčin doby poistenia, osobného mzdového bodu a aktuálnej dôchodkovej hodnoty. V sledovanom období (roky 2006 - 2011) bola priemerná

výška starobného dôchodku v ČR vyššia oproti tejto dávke v SR v priemere o 1 559 Kč. V roku 2011 bola priemerná výška dávky v ČR vyššia o 1 583 Kč.

Na základe uskutočnených výpočtov výšky starobnej dávky nemožno síce objektívne porovnať výslednú sumu starobného dôchodku, možno však porovnať princíp výpočtu a ovplyvnenie výšky rozdielnym odchodom do dôchodku. Pri výpočte boli zachované rovnaké parametre z hľadiska dĺžky doby poistenia a dosiahnutia dôchodkového veku. Hoci nebolo možné pre výpočet použiť úplne totožné vymeriavacie základy, možno sa domnievať, že sumy starobných dôchodkov vyplácaných v Českej republike, sú pri rovnakých parametroch vyššie ako tieto sumy na Slovensku. Z príkladov vyplýva, že pokiaľ žena po získaní nároku na dôchodok ostane naďalej pracovať, suma jej starobnej dávky sa zvýši, čo je pre ňu pozitívom a prínosom. Ak v Českej republike po dosiahnutí dôchodkového veku ďalej pracuje a nepoberá pritom dôchodok, dávka sa jej zvýši o 1,5 % z vymeriavacieho základu za každých 90 dní, čo pracovala. Na Slovensku sa takto pracujúcej žene zvýši dôchodok o 0,5 % za každých 30 dní výkonu zárobkovej činnosti a taktiež o hodnotu danú vynásobením aktuálnej dôchodkovej hodnoty a osobných mzdových bodov získaných po dosiahnutí nároku na dôchodok. V oboch krajinách sa dôchodky pravidelne valorizujú, pričom v ČR sa zvyšuje základná výmera o celé koruny a percentná výmera o isté percento. V SR sa zvyšuje hodnota dôchodku o určité percento z celkovej sumy starobnej dávky.

Keďže výška starobnej dávky v Českej aj Slovenskej republike sa zvyšuje, rovnako, avšak nezávisle, stúpa aj počet poberateľov starobných dôchodkov, je zrejmé, že v oblasti výdavkov na starobné dávky je trend ich nadmerného zvyšovania. Tento nárast je však nepriamo úmerný so zvyšovaním príjmov do dôchodkového systému, keď podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva nestúpa rovnakou rýchlosťou.

5 ZÁVER

Cieľ práce, ktorým bolo porovnať systém starobných dôchodkov v Českej republike a Slovenskej republike s orientáciou na výšku starobnej dávky a množstvo výdavkov na dôchodky, sa podarilo úspešne splniť.

Bakalárska práca bola rozdelená do piatich kapitol a doplnená prílohami. Druhá kapitola bola zameraná na popis systému dôchodkového zabezpečenia v Českej republike, ktorý je založený na dvoch pilieroch. Prvým pilierom je dávkovo definované a priebežne financované základné dôchodkové poistenie. Hlavnou inštitúciou, ktorá vykonáva toto poistenie, je Česká správa sociálneho zabezpečenia. Ďalším pilierom je príspevkovo definované a kapitálovo financované penzijné pripoistenie. V rámci základného dôchodkového poistenia sa poskytujú štyri druhy dávok, pričom v práci bola pozornosť sústredená na najvýznamnejšiu z nich, a to na starobný dôchodok. K získaniu nároku na starobný dôchodok je potrebné splniť dve podmienky. Jednou z nich je dosiahnuť potrebný vek a druhou získať stanovenú dobu poistenia. Dôchodkový vek v súčasnosti nie je pevne stanovený, odvíja sa od roku narodenia poistenca a navyše sa pravidelne zvyšuje. Doba poistenia potrebná na získanie nároku predstavuje 25 rokov, no aj v tejto oblasti dochádza k jej zvyšovaniu. Od roku 2010 sa každoročne zvyšuje o jeden rok.

V rámci druhej kapitoly bolo zároveň popísané, na základe akých údajov a veličín sa stanoví výška starobnej dávky jednotlivých poistencov. Suma starobného dôchodku sa skladá zo základnej a percentnej výmery. Základná výmera je rovnaká pre všetkých poistencov a percentná výmera sa odvíja od dosiahnutých zárobkov a doby poistenia. Na výšku dôchodkovej dávky vplýva aj skutočnosť, či osoba odíde do dôchodku predčasne, hneď po získaní nároku alebo po jeho dosiahnutí ešte ďalej pracuje. Pokiaľ žiada o dôchodok pred dosiahnutím dôchodkového veku, percentná výmera sa mu znižuje a v prípade, že po získaní nároku ďalej vykonáva zárobkovú činnosť, výška percentnej výmery sa naopak zvyšuje.

Tretia kapitola bola obsahovo zameraná na dôchodkový systém Slovenskej republiky, ktorý je postavený na troch pilieroch. Pozornosť bola sústredená predovšetkým na prvý pilier, ktorým je dávkovo definované dôchodkové poistenie vykonávané Sociálnou poisťovňou. Druhý a tretí pilier sú príspevkovo definovanými druhmi dôchodkového sporenia. Zo systému dôchodkového poistenia sa poskytuje niekoľko dávok, no najvýznamnejšou z nich je starobný dôchodok. Účelom tejto dávky je zabezpečiť občanov v starobe, kedy prídu o možnosť

zaobstarat' si príjem. Pre získanie nároku na starobný dôchodok je nevyhnutné nadobudnúť potrebné obdobie poistenia, ktoré je v súčasnosti 15 rokov a dosiahnuť dôchodkový vek, ktorý je stanovený na 62 rokov. K uplatneniu tohto veku však dôjde až u mužov, ktorí sa narodili po roku 1945 a u žien, ktoré sa narodili po roku 1962. Dovtedy sa vek potrebný pre odchod do dôchodku postupne vyrovnáva zvyšovaním o deväť mesiacov ročne.

Ďalšia časť danej kapitoly sa venovala stanoveniu výšky starobného dôchodku, ktorá sa odvíja od mnohých faktorov, pričom rozhodujúcimi sú získaná doba poistenia a dosiahnuté zárobky. Rovnako ako v prípade Českej republiky, aj na Slovensku môžu občania odísť do dôchodku skôr, no v tom prípade sa výška ich starobnej dávky percentom znižuje. Taktiež môžu po získaní nároku na dôchodok ďalej pracovať a vtedy sa suma ich starobného dôchodku zvyšuje.

Štvrtá kapitola riešila problematiku samotnej výšky starobných dôchodkov v Českej a Slovenskej republike. Na fungovanie dôchodkových systémov, z istej časti i na výšku dôchodkov, vplývajú vo veľkej miere demografické ukazovatele. V rámci tejto kapitoly bola pozornosť sústredená na zobrazenie ich vývoja v určitom časovom období. V ďalšej časti boli na základe štatistických údajov porovnané priemerné výšky starobných dávok, činitele vzťahujúce sa k výške vynakladaných prostriedkov na starobné dôchodky v ČR a SR a rovnako boli uskutočnené výpočty starobných dôchodkov na konkrétnych príkladoch v oboch krajinách. Prostredníctvom týchto výpočtov nie je síce možné presne porovnať výšku starobného dôchodku, možno ale zhodnotiť odlišnosti v postupe výpočtu a vplyv časového obdobia odchodu do dôchodku na sumu dôchodkovej dávky.

Na základe spomínaných zobrazení a komparácií možno skonštatovať, že súčasný systém dôchodkového zabezpečenia oboch krajín, predovšetkým oblasť financovania, potrebuje systémové opatrenia a zmeny. V Českej aj Slovenskej republike každoročne neúmerne narastajú výdavky na starobné dôchodky, čo úzko súvisí s pribúdajúcim počtom dôchodcov a zvyšovaním výšky dôchodkovej dávky.

Demografický vývoj v oboch krajinách len potvrdzuje myšlienku zavedenia systémových zmien. Obyvateľstvo v ČR aj SR starne, čo znamená, že sa zvyšuje priemerný vek obyvateľstva, ľudia sa dožívajú vyššieho veku a klesá miera pôrodnosti. Tieto skutočnosti vedú k situácii, kedy nebude dostatočný počet ekonomicky aktívneho obyvateľstva platiaceho odvody na sociálne poistenie, z ktorého sa priebežne financujú dôchodky súčasných

dôchodcov. Dôjde k enormnému zaťaženiu rozpočtu a krajiny budú zápasieť s obrovským dlhom.

Z toho dôvodu Slovenská republika už pristúpila k reforme dôchodkového systému v roku 2004. Dovtedy fungoval v SR priebežný systém dôchodkového zabezpečenia, pričom všetci občania poberali približne rovnako vysokú dôchodkovú dávku a túto výšku nemohli veľmi ovplyvniť. Súčasný trojpilierový systém umožňuje občanom mať väčšiu kontrolu a vplyv nad výškou svojho starobného dôchodku.

V Českej republike funguje zatiaľ len priebežný systém, druhý pilier, ktorý by pomohol odľahčiť súčasný systém, ešte nie je v ČR zavedený. Prechod na trojpilierový systém dôchodkového zabezpečenia by mohol byť pre ČR prínosom, no nie je to jediné opatrenie, ktoré by pomohlo zmierniť finančné zaťaženie štátu.

Obe krajiny pravdepodobne budú musieť v budúcnosti pristúpiť k riešeniam, ktoré zvýšia príjmy do systému, napríklad zvýšiť percento dôchodkových odvodov plynúcich do Sociálnej poisťovne a Českej správy sociálneho zabezpečenia. Taktiež bude nevyhnutnou skutočnosťou uvažovať nad spomalením tempa zvyšovania výdavkov na starobné dôchodky. Možným riešením bude sprísnenie podmienok nároku na dôchodok, teda ďalšie zvýšenie dôchodkového veku alebo počtu odpracovaných rokov. V Českej republike sa uvažuje o odstránení diferenciácie dôchodkového veku žien na základe počtu detí a o zrýchlení zvyšovania veku odchodu do dôchodku u žien. Ďalšou alternatívou môže byť zmena valorizovania dôchodkov z percentného navýšenia na zvyšovanie o pevnú čiastku. V Slovenskej republike už takýto návrh bol zo strany Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, pričom vláda návrh schválila, avšak neprešiel parlamentom pre predčasný pád vlády. Znamenalo by to zvyšovanie všetkých dôchodkov o rovnakú sumu, pričom v súčasnej dobe sa vysoké starobné dôchodky zvyšujú neúmerne a rovnako je to nespravodlivé voči občanom s nižšími dôchodkami. Dôchodková reforma je veľmi zložitá a má dlhodobý vplyv na veľký počet občanov, preto jedným z dôležitých predpokladov jej úspechu je vôľa na jej realizáciu všetkými zainteresovanými stranami.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

Zoznam knižnej literatúry

DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. vyd. Praha: Ekopress, 2009. 224 s. ISBN 978-80-86929-51-4.

KAHOUN, Vilém a kol. *Sociální zabezpečení. Vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: TRITON, 2009. 448 s. ISBN 978-80-7387-346-2.

KASANICKÁ, Kornélia, Edita VOJTEKOVÁ a Michal NALEVANKO. *Nemocenské, dôchodkové poistenie a starobné dôchodkové poistenie (príklady a výpočty): praktický zborník*. Košice: ASERTÍV, 2005. 63 s. ISBN 80-968322-7-1.

KOLDINSKÁ, Kristína a Martin ŠTEFKO. *Sociální reformy ve střední Evropě - cesta k novému modelu sociálního státu?* 1. vyd. Praha: Auditorium, 2011. 240 s. ISBN 978-80-87284-14-8.

KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4.

LESAY, Ivan. *Reforming Pensions in Central Europe*. 1. vyd. Saarbrücken: VDM, 2009. 65 s. ISBN 978-3-639-02406-7.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 184 s. ISBN 978-80-7367-310-9.

MIŠŮR, Peter a Zdeněk SVOBODA. *Institute státní moci v ČR*. Praha: Linde, 2007. 248 s. ISBN 978-80-86131-74-0.

NOVOTNÁ, Eleonóra a Ľudovít RIŠŇOVSKÝ. *Sociálne poistenie v praxi (príklady - výpočty po 1.1.2007): praktický zborník*. Košice: ASERTÍV, 2006. 64 s. ISBN 80-969572-0-1.

PELIKÁNOVÁ, Helena, Václav ŠANTRŮČEK a Jana DORČÁKOVÁ. *Důchodové pojištění. Povinnosti zaměstnavatele od roku 2007*. 1. vyd. Praha: PRAGOEDUCA, 2007. 136 s. ISBN 978-80-7310-028-5.

PONGRÁČOVÁ, Eva a Silvia OŠKOVÁ. *Sociálne zabezpečenie. Aplikčné praktikum*. 1. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2011. 156 s. ISBN 978-80-225-3163-4.

POTŮČEK, Martin a Iveta RADÍČOVÁ. *Sociální politika v Čechách a na Slovensku po roce 1989*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1998. 332 s. ISBN 80-7184-622-8.

PŘIB, Jan. *Důchodové pojištění a související problematika*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2004. 132 s. ISBN 80-7357-022-X.

PŘIB, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik*. 12. vyd. Praha: GRADA, 2011. 128 s. ISBN 978-80-247-3616-7.

PRŮŠA, Ladislav. *Ekonomie sociálních služeb*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2007. 180 s. ISBN 978-80-7357-255-6.

RIEVAJOVÁ, Eva a kol. *Sociálne zabezpečenie*. 1. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2008. 236 s. ISBN 978-80-225-2545-9.

ŠKROVÁNKOVÁ, Lea a Petra ŠKROVÁNKOVÁ. *Dôchodkové, zdravotné a nemocenské poistenie*. 1. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2010. 126 s. ISBN 978-80-225-2924-2.

ŠKROVÁNKOVÁ, Lea a Petra ŠKROVÁNKOVÁ. *Dôchodkové poistenie*. 1. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2011. 112 s. ISBN 978-80-225-3187-0.

TRNKOVÁ, Ludmila a Marta ŽENÍŠKOVÁ. *Pojistné na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných*. 11. vyd. Olomouc: ANAG, 2007. 168 s. ISBN 978-80-7263-390-6.

VANČUROVÁ, Alena a Stanislav KLAZAR. *Sociální a zdravotní pojištění: úvod do problematiky*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2008. 124 s. ISBN 978-80-7357-381-2.

Legislativa

Zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 42/1994 Sb. o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením

Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zákon č. 334/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 220/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zoznam internetových odkazov

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Důchodové pojištění* [online]. MPSV [10. 1. 2012]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Příručka budoucího důchodce v roce 2012* [online]. ČSSZ [22. 2. 2012]. Dostupné z: http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/259F577D-13D4-4D10-8318-7CAD238B4C8F/0/prirucka_BD_2012_web.pdf

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Důchodové pojištění* [online]. ČSSZ [25. 1. 2012]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/starobni- duchody.htm>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Příručka budoucího důchodce v roce 2012* [online]. ČSSZ [15. 2. 2012]. Dostupné z: http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/259F577D-13D4-4D10-8318-7CAD238B4C8F/0/prirucka_BD_2012_web.pdf

ZOZNAM SKRATIEK A SYMBOLOV

ADH	Aktuálna dôchodková hodnota
DDP	Dodatočná doba poistenia
DP	Doba poistenia
POMB	Priemerný osobný mzdový bod
PV	Percentná výmera
SD	Starobný dôchodok
VZ	Vymeriavací základ
ZDP	Zákon o dôchodovom pojištění
ZSP	Zákon o sociálnom poistení
ZV	Základná výmera

PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci sa plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. - autorský zákon, zejména § 35 - užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 - školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivovaná v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněná v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne

.....
jméno a příjmení studenta

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha č. 1 Určenie dôchodkového veku u poistencov narodených v rokoch 1936 až 1977

Príloha č. 2 Evidenčný list dôchodkového poistenia v Slovenskej republike

Príloha č. 1 Určenie dôchodkového veku u poistencov narodených v rokoch 1936 až 1977

Rok narodenia	Dôchodkový vek					
	muži	ženy (s počtom vychovaných detí)				
		0	1	2	3, 4	5 a viac
1936	60 rokov + 2 m	57 rokov	56 rokov	55 rokov	54 rokov	53 rokov
1937	60 rokov + 4 m	57 rokov	56 rokov	55 rokov	54 rokov	53 rokov
1938	60 rokov + 6 m	57 rokov	56 rokov	55 rokov	54 rokov	53 rokov
1939	60 rokov + 8 m	57 rokov + 4 m	56 rokov	55 rokov	54 rokov	53 rokov
1940	60 rokov + 10 m	57 rokov + 8 m	56 rokov + 4 m	55 rokov	54 rokov	53 rokov
1941	61 rokov	58 rokov	56 rokov + 8 m	55 rokov + 4 m	54 rokov	53 rokov
1942	61 rokov + 2 m	58 rokov + 4 m	57 rokov	55 rokov + 8 m	54 rokov + 4 m	53 rokov
1943	61 rokov + 4 m	58 rokov + 8 m	57 rokov + 4 m	56 rokov	54 rokov + 8 m	53 rokov + 4 m
1944	61 rokov + 6 m	59 rokov	57 rokov + 8 m	56 rokov + 4 m	55 rokov	53 rokov + 8 m
1945	61 rokov + 8 m	59 rokov + 4 m	58 rokov	56 rokov + 8 m	55 rokov + 4 m	54 rokov
1946	61 rokov + 10 m	59 rokov + 8 m	58 rokov + 4 m	57 rokov	55 rokov + 8 m	54 rokov + 4 m
1947	62 rokov	60 rokov	58 rokov + 8 m	57 rokov + 4 m	56 rokov	54 rokov + 8 m
1948	62 rokov + 2 m	60 rokov + 4 m	59 rokov	57 rokov + 8 m	56 rokov + 4 m	55 rokov
1949	62 rokov + 4 m	60 rokov + 8 m	59 rokov + 4 m	58 rokov	56 rokov + 8 m	55 rokov + 4 m
1950	62 rokov + 6 m	61 rokov	59 rokov + 8 m	58 rokov + 4 m	57 rokov	55 rokov + 8 m
1951	62 rokov + 8 m	61 rokov + 4 m	60 rokov	58 rokov + 8 m	57 rokov + 4 m	56 rokov
1952	62 rokov + 10 m	61 rokov + 8 m	60 rokov + 4 m	59 rokov	57 rokov + 8 m	56 rokov + 4 m
1953	63 rokov	62 rokov	60 rokov + 8 m	59 rokov + 4 m	58 rokov	56 rokov + 8 m
1954	63 rokov + 2 m	62 rokov + 4 m	61 rokov	59 rokov + 8 m	58 rokov + 4 m	57 rokov
1955	63 rokov + 4 m	62 rokov + 8 m	61 rokov + 4 m	60 rokov	58 rokov + 8 m	57 rokov + 4 m
1956	63 rokov + 6 m	63 rokov + 2 m	61 rokov + 8 m	60 rokov + 4 m	59 rokov	57 rokov + 8 m
1957	63 rokov + 8 m	63 rokov + 8 m	62 rokov + 2 m	60 rokov + 8 m	59 rokov + 4 m	58 rokov
1958	63 rokov + 10 m	63 rokov + 10 m	62 rokov + 8 m	61 rokov + 2 m	59 rokov + 8 m	58 rokov + 4 m
1959	64 rokov	64 rokov	63 rokov + 2 m	61 rokov + 8 m	60 rokov + 2 m	58 rokov + 8 m
1960	64 rokov + 2 m	64 rokov + 2 m	63 rokov + 8 m	62 rokov + 2 m	60 rokov + 8 m	59 rokov + 2 m
1961	64 rokov + 4 m	64 rokov + 4 m	64 rokov + 2 m	62 rokov + 8 m	61 rokov + 2 m	59 rokov + 8 m
1962	64 rokov + 6 m	64 rokov + 6 m	64 rokov + 6 m	63 rokov + 2 m	61 rokov + 8 m	60 rokov + 2 m
1963	64 rokov + 8 m	64 rokov + 8 m	64 rokov + 8 m	63 rokov + 8 m	62 rokov + 2 m	60 rokov + 8 m
1964	64 rokov + 10 m	64 rokov + 10 m	64 rokov + 10 m	64 rokov + 2 m	62 rokov + 8 m	61 rokov + 2 m
1965	65 rokov	65 rokov	65 rokov	64 rokov + 8 m	63 rokov + 2 m	61 rokov + 8 m
1966	65 rokov + 2 m	65 rokov + 2 m	65 rokov + 2 m	65 rokov + 2 m	63 rokov + 8 m	62 rokov + 2 m
1967	65 rokov + 4 m	65 rokov + 4 m	65 rokov + 4 m	65 rokov + 4 m	64 rokov + 2 m	62 rokov + 8 m
1968	65 rokov + 6 m	65 rokov + 6 m	65 rokov + 6 m	65 rokov + 6 m	64 rokov + 8 m	63 rokov + 2 m
1969	65 rokov + 8 m	65 rokov + 8 m	65 rokov + 8 m	65 rokov + 8 m	65 rokov + 2 m	63 rokov + 8 m
1970	65 rokov + 10 m	65 rokov + 10 m	65 rokov + 10 m	65 rokov + 10 m	65 rokov + 8 m	64 rokov + 2 m
1971	66 rokov	66 rokov	66 rokov	66 rokov	66 rokov	64 rokov + 8 m
1972	66 rokov + 2 m	66 rokov + 2 m	66 rokov + 2 m	66 rokov + 2 m	66 rokov + 2 m	65 rokov + 2 m
1973	66 rokov + 4 m	66 rokov + 4 m	66 rokov + 4 m	66 rokov + 4 m	66 rokov + 4 m	65 rokov + 8 m
1974	66 rokov + 6 m	66 rokov + 6 m	66 rokov + 6 m	66 rokov + 6 m	66 rokov + 6 m	66 rokov + 2 m
1975	66 rokov + 8 m	66 rokov + 8 m	66 rokov + 8 m	66 rokov + 8 m	66 rokov + 8 m	66 rokov + 8 m
1976	66 rokov + 10 m	66 rokov + 10 m	66 rokov + 10 m	66 rokov + 10 m	66 rokov + 10 m	66 rokov + 10 m
1977	67 rokov	67 rokov	67 rokov	67 rokov	67 rokov	67 rokov

Vysvetlivky: „m“ - mesiac

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov dostupných z: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/starobni-duchody.htm>

Príloha č. 2 Evidenčný list dôchodkového poistenia v Slovenskej republike

SOCIÁLNA POISŤOVŇA
Evidenčný list dôchodkového poistenia

HHHHHHHHHHHHH
Nastavenie písacieho stroja
HHHHHHHHHHHHH

Vyplnený Evidenčný list
strojom stroj opravný opravný

Miesto pre označenie etiketou

I. Údaje o poistencovi

Priezvisko	Meno	Titul
Rodné priezvisko	Predošlé priezvisko	
Miesto narodenia	Dátum narodenia	Rodné číslo
Bydlisko : Ulica	Orientačné číslo	
Obec	PSČ	
Pracovný pomer (iný pracovný vzťah)	Dátum vzniku	Dátum zániku

II. Obdobie poistenia, dosiahnutý vymeriavací základ a ďalšie doby v kalendárnych rokoch

Obdobie dôchodkového poistenia				Vymeriavací základ (VZ)			
Kalendárny rok	Znak poistenia	od	do	VZ	VZ počas vylúč. dob	Kal. dni vylúč. dob	Podpis poistenca
Kalendárny rok	Znak poistenia	od	do	VZ	VZ počas vylúč. dob	Kal. dni vylúč. dob	Podpis poistenca
Kalendárny rok	Znak poistenia	od	do	VZ	VZ počas vylúč. dob	Kal. dni vylúč. dob	Podpis poistenca
Kalendárny rok	Znak poistenia	od	do	VZ	VZ počas vylúč. dob	Kal. dni vylúč. dob	Podpis poistenca
Kalendárny rok	Znak poistenia	od	do	VZ	VZ počas vylúč. dob	Kal. dni vylúč. dob	Podpis poistenca
Kalendárny rok	Znak poistenia	od	do	VZ	VZ počas vylúč. dob	Kal. dni vylúč. dob	Podpis poistenca
Kalendárny rok	Znak poistenia	od	do	VZ	VZ počas vylúč. dob	Kal. dni vylúč. dob	Podpis poistenca
Kalendárny rok	Znak poistenia	od	do	VZ	VZ počas vylúč. dob	Kal. dni vylúč. dob	Podpis poistenca
Kalendárny rok	Znak poistenia	od	do	VZ	VZ počas vylúč. dob	Kal. dni vylúč. dob	Podpis poistenca
Kalendárny rok	Znak poistenia	od	do	VZ	VZ počas vylúč. dob	Kal. dni vylúč. dob	Podpis poistenca
Kalendárny rok	Znak poistenia	od	do	VZ	VZ počas vylúč. dob	Kal. dni vylúč. dob	Podpis poistenca
Kalendárny rok	Znak poistenia	od	do	VZ	VZ počas vylúč. dob	Kal. dni vylúč. dob	Podpis poistenca
Kalendárny rok	Znak poistenia	od	do	VZ	VZ počas vylúč. dob	Kal. dni vylúč. dob	Podpis poistenca
Kalendárny rok	Znak poistenia	od	do	VZ	VZ počas vylúč. dob	Kal. dni vylúč. dob	Podpis poistenca
Kalendárny rok	Znak poistenia	od	do	VZ	VZ počas vylúč. dob	Kal. dni vylúč. dob	Podpis poistenca
Kalendárny rok	Znak poistenia	od	do	VZ	VZ počas vylúč. dob	Kal. dni vylúč. dob	Podpis poistenca
Kalendárny rok	Znak poistenia	od	do	VZ	VZ počas vylúč. dob	Kal. dni vylúč. dob	Podpis poistenca
Kalendárny rok	Znak poistenia	od	do	VZ	VZ počas vylúč. dob	Kal. dni vylúč. dob	Podpis poistenca
Kalendárny rok	Znak poistenia	od	do	VZ	VZ počas vylúč. dob	Kal. dni vylúč. dob	Podpis poistenca

III. Údaje o zamestnávateľovi

Názov zamestnávateľa	ÍČO ☐ DIČ ☐	Číslo organizácie
Ulica	Orientačné číslo	
Obec	PSČ	

IV. Potvrdenie správnosti údajov

Dátum odoslania formulára			
---------------------------	--	--	--

Zdroj: Sociálna poisťovňa, dostupné tiež na: http://www.socpoist.sk/vdok_simple-evidencny-list-dochodkovoveho-poistenia/1384s1708c